

Aantekeningen uit de nalatenschap van

drs. J.F. van Os

31-12-1925 – 10-04-2021

© 2021 De erven van drs. J.F.van Os
gelicenseerd onder de
Creative-Commons CC BY-NC 4.0 licentie
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.nl>

U kunt

- het werk delen — kopiëren, verspreiden en doorgeven via elk medium of bestandsformaat
- het werk bewerken — herschikken, veranderen en afgeleide werken maken

onder de volgende voorwaarden:

- Naamsvermelding — De gebruiker dient de maker van het werk te vermelden, een verwijzing naar de licentie te plaatsen en aan te geven of het werk veranderd is. U mag dat op redelijke wijze doen, maar niet zodanig dat de indruk gewekt wordt dat de licentiegever instemt met uw werk of uw gebruik van het werk.
- Niet-commercieel — U mag het werk niet gebruiken voor commerciële doeleinden.
- Geen aanvullende restricties — U mag geen juridische voorwaarden of technologische voorzieningen toepassen die anderen er juridisch in beperken om iets te doen wat de licentie toestaat.

Correspondentieadres: Adriaan van Os, email adriaan@adriaan.biz

Altenburg (Leipzig), Schloßkirche.

- 1735-39 Tobias Heinrich Gottfried Trost, door J.S.Bach bespeeld in '38, dus nog tijdens de bouw. Hij had een gunstig oordeel. De inwijding vond pas in '41 plaats. Krebs werd hier organist. Man. omvang C-c''', Ped C-c'. De Hoofdwermixtuur was op 8' basis met tertsen, de bovenwerkmixtuur had geen tertsen.
- 1881/82 Friedrich Ladegast, Weienfels, grote ombouw: verwijdering transmissies, Barker mech. in Hw, veel disp.wijz. en wijz. vulstemmen, verstemming pijpwerk.
- 1917 Frontpijpen weggenomen. Later nieuwe geplaatst.
- 1974/76 VEB Orgelbau, Bautzen, reconstructie. Enige onderdelen gerestaureerd in het Musikinstr.Museum der Universiteit Leipzig
- Hist. materiaal: 70% van pijpwerk, alle windladen, deel mechaniek en 'Anlage' der balgen (D2)

Dispositie (in volgorde registerknoppen):

LINKS

Oberwerk Pedal Hauptwerk05/17/21

Geigen Prinzipal 8 F Prinzipal 8 F
 Octaven Bass 8 F
Bagarre 8 F Gro Quintadena 16 F
 Sub Bass 16 F
Quintadena 8 F Bordun 8 F
 Posaunen Bass 16 F
Gemhorn 4 F Octava 4 F
 Flaute Travers Bass 16 F
Naat 3 F Klein Gedact 4 F
 Bordun Bass 8 F
Cornet 5 f Super Octava 2 F
 Mixtur Bass 7 f (met tertsen)
Mixtur 4-5 f Mixtur 6-9 f (met tertsen)
 Windcoppel
Calcant Tremulant Hauptwerk

RECHTS

Hauptwerk Pedal Oberwerk05/17/21

Rohrflote 8 F Hohlflo te 8 F
 Prinzipal Bass 16 F
Flaute Traver 16 F Flaute dolce 4 F
 Violon Bass 16 Fz
Viol di Gambe 8 F Lieblich Gedact
 Posaun Bass 32 F
Spitz-Floe 8 F Waldflo te 2 F
 Trompetten Bass 8 F
Quinta 3 F Octava 2 F
 Quintaden Bass 16 F
Sesquialtera 2 f Superoctava 1 F
 Octaven Basz 4 F
Blockflote 2 F 1) Vox humana 8 F
 Glockenspiel 2)
Trompete 8 F Tremulant Oberwerk

1) ook bas open

2) vanaf c', te spelen op hoofwerk

Schiebekoppel

Man. C-c''' (met Cs), Ped. C-c'

vO 18/6'92

Arnsdorf (Dresden/Gorlitz), Dorfkirche.

1749 Abraham Strohbach, Elstra. Alleen kassen bewaard. (D2)

Audigast (Leipzig/Borna), Dorfkirche.

ca 1780 ob onbekend

1917 Frontpijpen weggenomen
1953 Stemming gewijzigd door wijziging tractuur. (D2)

Augustusburg (Chemnitz/Floha), Schloßkirche.

Voormalige orgel:

ca 1570, Herman en Raphael Rodenstein, Zwickau, niets bewaard gebleven.

Huidige orgel:

contract 1714 (!)

1740-84 George Renckwiz, Augustusburg (en later diverse anderen), man (12), ped (3). Ped.koppel is Schiebekoppel (!)

1936 Jehmlich, verstemd, versneden, toonh. wijz. 1/2 toon lager door wijz. tractuur.

1972 VEB Dresden en K.Marxstadt, reconstructie (ook van toonhoogte), Cymbel en deel Cornet niet orig. (D2)

1992 restauratie door Wegscheider, Orgelwerkstatt für Restaurierung (mededeling van hemzelf ter plaatse, 19/6'92. Hij gaf mij ook de volgorde op de lade en bijzonderheden over enige registers)

Manual CD-c'''

Cornett 4 fach 4 2 2/3 2 1 3/5 geheel in onderfront, 1972

Octava 4' deel of geheel in front

Principal 8' C-Gs rest geheel? in front

Gedackt 8'

Octava 2' deel of geheel in front

Mixtur 3 fach C 1 1/3 c' 2 f' 2 2/3 f' 4

Quintadena 8'

Spitzquinte 3' in bas hout, ook dit deel conisch

Cymbel 2 fach C 1 f 1 1/3 f' 2, 1936

Hohlfloete 4' metaal, cil. open

Flauto dulcis dc c'-gs' hout, rest metaal, alles trechtervormig

Unda Maris 8' c'

Pedal CD-c'

Principalbass 16'

Posaunen Bass 16'

Violonbass 8' beetje conisch

Pedal.koppel oorspr. C-G, thans volledig (van Schiebekoppel, als D2 zegt, is mij niets gebleken)

Calcant

Schwebung Tremulant in windkanaal, werkt zeer slecht

Volgorde reg.kn:

Oct 4 Fl.d

Hfl 4 Oct 2

Spq 3 Pr 8

UndM 8 Calc

Ged 8 Cmb

Corn Vlb 8

Mxt Qdn 8

Pedk Schwb

Prb 16 Posb 16

vO 19/6'92, 29/6'93

Volgende keer nagaan: omvang ped.stemmen (zie Ped.k.)

Auligk. Zie Bad Lausick.

Bad Lausick (Leipzig/Geithain)

Naar D2:

1722 G.Silbermann, gebouwd voor de St Johanniskirche te Chemnitz (D nr 12)

1879 naar Auligk

ca 1940 toonhoogte gewijzigd door tractuurwijziging

1958 naar Bad Lausick en toonhoogte en tractuur weer in oorspronkelijke toestand gebracht. Reconstructie, maar met uitbreiding pedaaldispositie

Naar D (voor 1958):

Stemming gewijzigd door wijziging mechaniek (C en Es vallen nu uit).

Toestand slecht, 2 der 3 tongwerken verdwenen. (D)

Ook B noemde het!

Barenstein (Dresden/Dippoldiswalde).

1795-98 Christian Friedrich Poppe, Stadtroda: Hw (10), ObW (10), P (4)
1960 nieuwbouw Jehmlich, van oude orgel alleen kas en 'Spielschrank' bewaard. (D2)

Beinfeld (Chemnitz/Schwarzenberg).

1728 Johann Jacob Donati, Zwickau: Man (9), P (3)
Alleen kas, windladen, regeerwerk, balgen en klaviatuur bewaard gebleven (D2)

Bisschofswerda (Bez. Dresden), Stadtkirche.

1825 Friedrich Wilhelm Trampeli.
Alleen kas bewaard gebleven: Aanbouw aan zijanten, wijziging sokkel. (D2)

Bockelwitz (Leipzig/Dobeln), Dorfkirche.

1797-98 Gottlieb Entzemann, Leuben, Man (9), P (2)
1963 laatste restauratie Reinhardt Schmeisser.
Mxt en frontp. niet origineel (D2)

Bohlen (Leipzig/Borna), Dorfkirche.

1794 Chr.Gottlob en Gotthold Heinrich Donati, Altenburg: Man (8), Ped (2)
Volgorde registers niet meer de originele: Mxt en Corn. oorspr. verm. direct achter front (D2)

Bohlitz (Leipzig/Wurzen), Dorfkirche.

1770-71 Johann Christian Immanuel Schweinefleisch (?), Leipzig, Man (8), Ped (1), frontp. weg (D2)

Borna (Leipzig), Kunigundenkirche.

1760 Jacob Oertel, Grunhain, Man (11), P (3)
Verdwenen: Mxt, Pos(?), frontp. (D2)

Brand-Erbisdorf (Chemnitz).

Dorfkirche Erbisdorf
1770-1774 Adam Gottfried Oehme, Freiberg Hw (8), Hinterw (9), P (4)
1953 Reconstr. Eule, Bautzen, oorspr. Mxt, Q 3, Sesq en frontp. weg (D2)

Brandis (Leipzig/Wurzen), Stadtkirche.

1705 Christoph Donat der A und der J. Hw (8), Hintw (5), P (3)
1765 wijz.
1908 sterk gewijzigd
1917 frontp. weggenomen. (D2)

Brockwitz . Zie Coswig.

Burkhardswalde (Dresden/Pirna), Dorfkirche.

1764 Johann Daniel Ranft, Geisling
1887 C.E.Jehmlich, 2 st. vervangen door andere, toonh. verhoogd
1914 Gebr. Jehmlich toen (of 1887) hoogste mixt.koor verwijderd
1917 frontp. weg
1974 Kas gewijzigd
1978 reconstructie W.Ruhle u Sohn (D2, f)

Cämmerswalde (Chemnitz/Brand-Erbisdorf).

De volgende historische gegevens vertelde de plaatselijke predikant Weidhas, die tevens organist is. Daarnaast enige gegevens ontleend aan D2.

Vorige orgel.

1716 Tobias Ender, Oberneuschönberg (hij bouwde ook een orgel voor zijn woonplaats). Dit orgel was kleiner dan het huidige.

Huidige orgel.

- 1763 Opdracht Johann Georg Schön. Hij diende drie ontwerpen in, resp. van 600, 800 en 1000 Thaler. Aan het eind van de 7-jarige oorlog werd alles duurder. Daarom koos men voor het ontwerp van 800 Th. Er was onenigheid over de vooruitbetaling.
- 1764 (herfst) bouw voortgezet na uitbetaling van 200 Thaler.
- 1764 Schön komt te overlijden.
- 1765 (zomer) Adam Gottfried Oehme neemt de werkplaats over van Schön's weduwe. Hij bedong, dat de totaalprijs nu 840 Thaler zou zijn. Dit werd toegestaan.
- 1767 Oplevering van het orgel volgens het oorspronkelijk plan. D2 voegt hieraan toe: Oehme (1719-89) heeft bij Silbermann gewerkt en diens werkplaats in Freiberg voortgezet, zie Frauenstein, museum. Een medewerker (van Oehme?) was: Johann Christian Knobel, blijkens inscriptie in een Bazuinbeker. 'Das Pedal spielt ins Hauptwerck ein'. Uit het vervolg blijkt: Ped.stemmen waren al voorhanden, maar het manual sprak altijd mee, tot 1822.
- 1776 Karl Friedrich Herklotz maakt het beeldhouwwerk
- 1821 (D2: 1822) kleine ombouw door Jehmlich (thans te Dresden). Pedaal zelfstandig gemaakt. D2 schrijft: In plaats van de Tremulant kwam er een ped.koppel
- 1917 28 blinde frontpijpen ingeleverd (D2). Wanneer weer nieuwe zijn geplaatst vermeldt D2 niet.
- 1955 Nieuwe knop voor Tremulant (D2)
- 1967 Laatste reparatie door Wilh.Ruhle u Sohn, Moritzburg. D2: beetje intonatie, beetje ongelijkzwevend gestemd. *Wanneer is de Cimbel verdwenen?*

Dispositie (volgorde lade gecontroleerd, ook bij pedaal, van achteren gerekend. Deze komt bij de manualen met de indeling der reg.knoppen overeen.

Werk CD-c'''

Principal 8 Fuss (C-E open hout)
Unda Maris aus 8 Fuss (af a)
Cornett 3 Fach (niet verhoogd)
Octava 4 Fuss
Quintadena 8 Fuss
Rohr Flöte 8 Fuss
Quinta 3 Fuss
Octava 2 Fuss
Mixtur 3 Fach

Positif CD-c'''

Gedackt 8 Fuss
Rohr Flöte 4 Fuss
Octava 2 Fuss
Quinta 1 1/2 Fuss (Prest.)
Suffloete 1 Fuss
Cymbeln 2 Fach (nieuw pijpwerk)

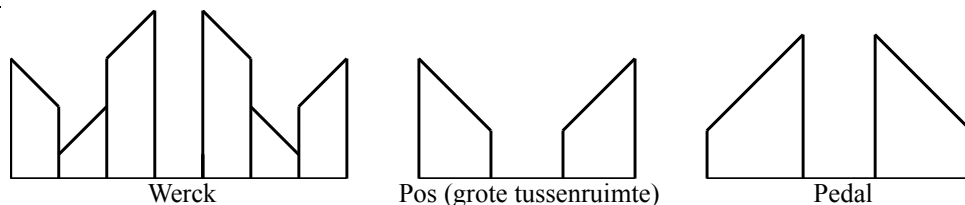
Pedal CD-c'

Sub-Bass 16 Fuss
Octaven Bass 8 Fuss
Posaunen Bass 16 Fuss
Tremulant (alleen Werrck, slaat veel te heftig)
Copula (Ped)
Klingel
Schiebekoppel (II naar achter schuiven)

Samenselling vulstemmen:

Mixtur				Cymbeln				Cornett
C	1 1/3	1	2/3	C	1	2/3		
c	2	1 1/3	1	c	1 1/3	1	c' 2 2/3 2 1 3/5	
c'	2 2/3	2	1 1/3	h	2	1 1/3		
c''	4	2 2/3	2	c''	2 2/3	2	(Samenst. vulst. ook aldus bij D)	

Indeling laden:

Frontpijpen. In front F-c''' van Pr 8' en C-A van Oct 4'. Twee pijpen onder en alle boven stom in front. (D2)

Windvoorziening. Winddruk 63.5 mm, 2 spaanbalgen, a = 452,5 Hz (D2)

Opstelling 2de manuaal, direct achter eerste, daar achter (achter looppad) pedaal.

Klaviatuur. Zwarte ondertoetsen, witte boventoetsen. Lange ped.toetsen, wijd uit elkaar liggend.

Etiquetten met registernamen: Deels in Romeinse letters, geheel in hoofdletters (bv. QVINTA, andere in gothische letters, in hoofd- en kleine letters (Rohr Flöte, Gedackt, Klingel). Afwijkend zijn de etiquetten van Copula en Tremulant wijken af. Op 't eerste gezicht lijkt het of er Fu staat, bij nadere beschouwing is dit niet zo. (8 Fuss, 3 Fach e.d. onder reg.naam). Indeling reg.knoppen: Andere blad.

Indeling reg.knoppen:

Pr 8	UndaM
Corn	Oct 4
Qd 8	Rf 8
Q 3	Oct 2
Mxt	Ged 8
Rf 4	Oct 2
Q 1 1/2	Suffl
Cmb	Klingel
Cop	Pos
Sb	Octb
Trem (toev. die de symmetrie verstoort)	

Chemnitz, St Johannis, voormalig orgel.

1722 G. Silbermann (Dahnert nr 12)

1879 verplaatst naar Auligk (D2)

Chemnitz-Ebersdorf, Stiftskirche.

1740/41 Johann Christoph Donati, Gleichau

1962 Laatste 'Instandsetzung'. Sterk loodhoudende metalen pijpen konden niet meer worden gebruikt. Bewaard: Kas, wellenborden, reg.mechaniek, ca 30 houten pijpen (D2)

Clausnitz.

(Ik heb hiervan geen aantekeningen uit D2)

1761 Oehme (med. t. pl., Pfarrer Weidhas te Cammerswalde gaf daarentegen op: Schoen (die aanvankelijk ook het orgel te C. zou bouwen)

1906 H.Eule, Bautzen, nieuw neum. orgel in oude kas. Ik heb geen oud pijpwerk gezien.

I. C-f''	II.	Pedal C-d'
Bourdon 16 vt	Geigenprinzipal 8 vt	Violoncelle 8 vt
Prinzipal 8 vt	Gedackt 8 vt	Prinzipalbass 8 vt
Gamba 8 vt	Aeoline 8 vt	Subbass 16 vt
Hohlpfeife 8 vt	Gemshorn 4 vt	
Zartflote 8 vt		
Octave 4 vt	3 normale koppels en Suboctkoppel II-I	
Octave 2 vt	Vaste combinaties	
Mixtur 3 f		

Predikanten: Echtbaar Saft, tel 010-4347361. Zij leidde op 2/7'95 de "muzikale" eredienst in Caemmerswalde

vO 2/7'95

Conradsdorf (Chemnitz/Freiberg), Dorfkirche.

voormalig orgel

1714 G.Silbermann (Dahnert positief nr 1)

1898 vervangen door Eule (D2)

Conradsdorf-Tuttendorf, Dorfkirche.

1782 Oehme. Quint 3 en frontpijpen weg. Q3 is nu 1' (D2, f nr 54 t/m 56)

Coswig (Dresden Meien), Pfarrkirche.

1615 of 1624 Gottfried Fritsche of Tobias Weller

1735 ombouw Johann Ernst Hahnel

1839 omv. rep. F.G.Pfutzner (D2)

C o s w i g - B r o c k w i t z (...) ./ . kirche

ca 1740 Johann Ernst Hahnel, Meien

1906 nieuw orgel, alleen kas bewaard (D2)

C o t t b u s (...) Oberkirche

1759 Joh.Georg Schön, Freiberg. Voor Hainichen, Stadtkirche

1898 afgebroken, kas in onderdelen in een fabriekshal opgeslagen.

1960 kas gerestaureerd en naar C. Kas met alle versieringen bewaard gebleven, alsmede de oorspronkelijke

registerplaatjes (D2)

Crosta (Dresden / Bautzen), Dorfkirche.

1732 G.Silbermann (D nr 23)

1914 Jahn vervangt Quint 1 1/3 door Aeoline

1933 Eule, reconstructie Quint 1 1/3' mechaniek verandert (tot wijziging stemming). Dulzflote 8' op pneum. lade
D. schrijft: Toestand zeer goed, op C en D na.

1953 Eule wegwrijven kernsteken en openen voetopeningen

1963 Dulzflote verwijderd (gr.deels D2).

Cunnersdorf (Dresden / Kamenz), Dorfkirche.

ca 1820 Onbekende bouwer. Mixtur (?) en frontpijpen weg (D2)

Dittersbach, (Dresden/Sebnitz).

1726 G. Silbermann (Dahnert nr 15)

.... enigszins gewijzigd

1952 reconstructie door Eule (D2)

Op het kaartje bij Dahnert is een andere plaats van die naam aangegeven. Hier is een kleine kapel zonder orgel (m.t.pl.
30/6'93)

Dorfchemnitz (Chemnitz/Brand-Erbisdorf).

1801/03 Johann Christian Kayser, Dresden

Later Salicional bij(?)gebouwd. Frontpijpen weg. (D2)

Dresden, RK Hof- und Propsteikirche (thans kathedraal).

Voormalige orgel

1614 G.Fritsche. Zie Praetorius Syntagma Musicum II, p 186,187

Huidige orgel

- 1750-54 G. Silbermann en Z. Hildebrandt (D nr 36), na dood G.S. nam Joh.Dan.Silbermann diens plaats in. Snijwerk etc Johann Joseph Hackl ('Orgeln') (K deelt mee: 1732-36 !)
- 1884 iets hoger gestemd
- 1938? tot 'normaaltoonhoogte' omgestemd
- 1944 tijdelijke afbraak en in veiligheidstelling orgel, behalve kas en balgen
- 1945 Kas en balgen 13/2 verwoest door bombardement
- 1971 Gebr. Jehmlich, herplaatsing en restauratie. Reconstructie kas, gelijkzwevend gestemd, kernsteken 'op speciale manier' weggewerkt. Toonhoogte niet gereconstrueerd.

Disp. vlgs D2 (wijkt nogal af van die van Flade)

W e r k	O b . w .	B r u s t w	P e d	05/17/21
Pr 16	Pr 8	Pr 4	v o o r	
Oct.pr 8	Qdn 16	Ged 8	Octb 8	
Co 5 f	UndM 8	Rf 4	Octb 4	
VdG 8	Ged 8	N 3	Mxt 6f 2 ² / ₃ '	
B 16	Oct 4	Oct 2	Tr.b 8	
Oct 4	Qd 8	Sq 1 f ⁴ / ₅ , c' 1 ³ / ₅	Clarin b 4	
Rf 8	Rf 4	Q 1 ¹ / ₃	a c h t e r	
Spf 4	N 3	Siffl 1	Posb 16	
Q 3	Oct 2	Mxt 3 f 1'	Pr b 16 hout	
O 2	T 1 ³ / ₅	Chalumeau 8	Gr Unt 32	
T 1 ³ / ₅	Flag 1			
Mxt 4 f 2'	Mxt 4 f			
Cymb 3 f 1 ¹ / ₃ '	Vh 8			
Fag 16	Echo Co 5 f			
Tr 8				

CD-d''', CD-c' (thans tot d')

Alle samenstellingen vulstemmen, zoals voorspelbaar, Brustw Mxt oct.rep. op c, ped.mxt rep. niet

Ook d bij Hess en PvW.

Orgel schijnt niet makkelijk toegankelijk te zijn, het zou niet meer representatief zijn.

Tenzij anders vermeld gegevens naar D2, waarin f oude en nieuwe situatie.
Ook Orgeln p 42

Dresden, Annenkirche.

1784 Johann Christian Kayser, Dresden
Vrijwel niets bewaard gebleven. (D2, waarin f)

Dresden, Kreuzkirche.

1892 Jehmlich, 92 st.
Vorige orgel 1895 verbrand, nadat het juist was vernieuwd. Ook in 1491, 1669 en 1760 waren hier branden, zie HO jg 18, p 103 (sept'21)
(D2 geeft niets na 1760, in dat jaar kerk verwoest)

Dresden, Frauenkirche, voormalig orgel.

1732-35 G. Silbermann (Dahnert nr 25) d bij Hess p 100 (O.L.Vr.kerk).
1736 door J.S.Bach 2 uur lang bespeeld (D2)
1945 verwoest
Het had 3 man. en ped., 44 st.(OB apr'67, waarin f uit 1945, ook D2 f)

Dresden - Neustadt, Dreikönigskirche.

1753 Z.Hildebrandt
1907 nieuw orgel met overname van 40 st. van Hildebrandtorgel (HO apr 1907)
1945 verwoest (D2, die zegt: gebouwd door Zacharias en Joh.Gottfried H., f)

Dresden, Reformierte Kirche.

1772 David Schubert, alleen kas bewaard (D2)

Dresden, Sophienkirche, voormalig orgel.

1718-20 G Silbermann (Dahnert nr 09), man.omv. CD-d''', Ped CD-c'. J.S.Bach concerteerde hier in 1725 (D2)
1945 verwoest, drie pijpen in Silbermann museum, Frauenstein (D2, f)

Dresden-Leubnitz, Dorfkirche.

1755 David Schubert. Kas bewaard (D2)

Dresden-Pillnitz, Museum fur Kunsthandwerk, Schloß Pillnitz.

ca 1725 Johann Ernst Hahnel, Meien (?), positief 4 st.
Bewaard: Kas, lade, mechaniek, klavier (D2, f)

Ebersdorf, zie Chemnitz.

Ebersbach (Dresden/Lobau), Dorfkirche.

1683/85 Christoph Dressel, Leipzig voor Johanniskirche Zittau, Hw, Rp, Brust, Ped.
1719 Rp verplaatst: werd bovenwerk
1738 aangekocht. Rapport Silbermann '37, die het afkraakt. Later veel veranderingen: Alleen kas bewaard (f in D2)

Elbisbach (Leipzig/Borna), Dorfkirche.

1758 Johann Ephraim Hubner, Duben. Lijkt op frontp. na redelijk bewaard, D2: 'Neueste Instandsetzungen noch nicht ermittelt' (D2)

Elstra (Dresden/Kamenz), Stadtkirche.

1751-55 Abraham Strhbach. Later veel veranderingen. Bewaard: Kas, laden, mechaniek, manuaalklavieren, 5 a 6 stemmen (D2, f)

Elterlein (Chemnitz/Annaberg), Stadtkirche.

1668 Matthias Tretschner, Kulmbach. Kas bewaard, sterk veranderd (D2)

Erbisdorf, voormalig orgel.

(Staat niet in D2, niet in Sachsen?)
Zie Frauenstein, Silbermann-museum

Etzdorf (Chemnitz/Mittweida), voormalig orgel.

1729 (1745 vlg D2) G.Silbermann (Dahnert positief nr 5)
1939 geplaatst in Dom te Bremen (D2)

Eutrisch. Zie Leipzig.

Forchheim (Chemnitz), Dorfkirche

Historische geg. naar D2 (wijken nogal af van D)

1724-26 G.Silbermann (Dahnert nr 14)

1910 Aeoline toegevoegd

1917 Loze frontpijpen ingeleverd

1934 Ontbrekende frontpijpen aangebracht

1936 Jehmlich, stemming veranderd door wijziging mechaniek, Aeoline toegevoegd, nieuw ped.klavier aangebracht (tot e'). Veel kernsteken, lelijke bruine verf (D). In D2 staat: 1890 geschilderd in imitatie-eiken

1967 Orig. kleuren hersteld

Na 1974 'Grundliche Uberholung' VEB Orgelbau, Dresden. Toen moet de Aeoline weer zijn verwijderd. De toonhoogte is (nog) niet hersteld.

Dispositie (Volgorde lade gecontroleerd):

W e r k CD-c'''

Principal 8.Fu grootste frontpijp Cs, nieuwe C natuurlijk binnen

Octave 4.Fu deel in front

Quintadena 8.Fu kastbaarden

Rohr=Flote 8.Fu 39 metalen pijpen met roeren, rest vuren

Cornet 3.f c' 2 2/3 2 1 3/5, niet verhoogd

Spitz=Flote 4.Fu

Quinta 3.Fu prest.quint

Octave 2.Fu

Mixtur 4.Fach C 1 1/3 1 2/3 1/2

cs 2 1 1/3 1 2/3

cs' 2 2/3 2 1 1/3 1

cs'' 4 2 2/3 2 1 1/3

O b e r w e r k CD-c'''

Getacktes 8.Fu

Rohr=Flote 4.Fu (thans) 11 pijpen conisch open.

Nassat 3.Fu Lagere pijpen roerfluit, 17 pijpen conisch open.

Octave 2.Fu

Tertia. wijd cil. open

Quinta 1 1/2.Fu prestant

Sifflet 1.Fu prestant (bijna?)

Zimbel 2.Fach C 2/3 1/2 ('91 en '93 gecontr. D2: 1 2/3) cs 1 1/3 1 (tractuurverschuiving: oorspr. c)

cs' 2 1 1/3

cs'' 2 2/3 2

P e d a l CD-cs' (klavier met Cs,d',ds',e', volgorde van achteren gerekend)

Principal Bass 16.Fu vuren, open, metalen stemdeksels verwijderd en door stemschuiven vervangen, afw. etiket

Octaven Ba 8.Fu vuren

Posaunen Ba 16.Fu vuren bekers

Tremulant (Werk, functionneert alleen goed met Princ. alleen, anders veel te heftig, zelfs met Roerfluit alleen)

Klengel (zit wel beweging in, bel verdwenen?)

..... (Pedaalkoppel, ventielkoppel) werkt ook op d', ds', e'

..... (onbekend, knop zit vast)

Schiebekoppel koppelt bov. aan hoofdw door naar achteren schuiven

Forcheim -vervolg.

Tractuur. Wellenbord kennelijk nieuw

Opstelling, laden. Bovenwerk boven hoofdwerk, pedaal er achter. Toegevoegde pijpen (C), o.m. van zink op aparte pneumatische lade met windtoevoer door soort kunststof regenpijp.

Achteraanzicht:

Hoofdwerk:

Bovenwerk:

Pedaal:

Als de getallen juist zijn, zou dat betekenen, dat de oude pijpen voor c''' zijn verwijderd. Dat zou je dan duidelijk moeten zien. Of zit het pneum. toevoegsel precies op de plaats van de oude c'''? De aantallen in het bovenwerk kloppen in ieder geval niet.

Pulpeten vervangen door loden (?) plaatjes. Laag perkament aan onderzijde cancellen. Voorslagen met touwen.

Klavatuur. Lelijk modern ped.klavier C (met Cs) - e'. Manualen met zwarte ondertoetsen en witte boventoetsen. Of de etiketten origineel zijn? Ze hebben geen gothische letters. Enkele wijken iets af. Indeling reg.knoppen:

Pr 8 Oct 4 (de voetmaat steeds onder de reg.naam):

Ged 8	Rf 4
Qdn 8	Rf 8
Nas 3	Oct 2
Corn	Spf 4
Trt	Q 1 1/2
Q 3	Oct 2
Siffl	Zmb
Mxt	Trem
Posb	KL
Prbas 16	Octb
(Pedk)	?

Pijpwerk, klank. Ondanks ongunstige wijzigingen fraai. De nieuwe tonen C zijn van duidelijk mindere kwaliteit

Er zijn vermoedelijk loze frontpijpen

vO 18/7'91 en 27/6'93

Kl.foto in D2, p 48.

Ik denk, dat we de cancellen toch nog een keer moeten tellen.

De Cornet zou (zie Oederan) op cs' moeten beginnen, tenzij op c' nieuwe pijpen zitten

Frankenstein (Chemnitz/Floha).

Contract 1748 met G.Silbermann

1952 of '53 voltooid door Joh.Daniel Silbermann, zijn neef (D nr 35)

Kamertoon

1882 schade door blikseminslag, herstel hiervan '83

1934 Jehmlich, restauratie, toevoeging Aeoline

De Tremulant is weg, naar verhouding enge mensuren, ongeveer als in Borstwerk Hofkirche Dresden (D en D2, waarin f)

Manual CD-c'''

Principal 8 F 1)

Octava 4 F

Gedackt 8 F

Quintatona 8 F

Rohrflote 4 F

Quinte 3 F (Pr)

Nasat (af c')

Octava 2 F

Quinte 1 1/2 F

Sifflet 1 F

Sesquialtera 2)

Mixtur 3 fach 3)

Pedal CD-c', aangehangen m.b.v. extra ventielen. Bovendien een stem:

Subba 16 F

Tremulant (is nergens mee verbonden, waarsch. de knop der Aeoline, die kennelijk weer is verwijderd)

1) af G in front, C-Fs open hout, "midentoren" opgeworpen labia, rest spits

2) 1 sterk C 4/5', c' 1 3/5', prestant-

mensuur

3) op het gehoor a.v. bepaald:

C 1 2/3 1/2

c 2 1 1/3 1

c' 2 2/3 2 1 1/3

c" 4 2 2/3 2

Klavatuur. Zwarte ondertoetsen, witte boventoetsen. Etiquetten met gothische letters.

Indeling knoppen:

Pr 8 Oct 4

Ged 8 Qtn 8

Rf 4 Q 3

Nas Oct 2

Q 1 1/2 Siffl 1

Sq Mxt

(Trem) Sb 16

Het orgel is zeer fraai. Enkele pijpen der Octaaf 4 vt hebben enige neiging tot overblazen. Ik kon het pijpwerk niet zien.

Volgorde lade overeenkomstig reg.knoppen links/rechts

Cancelindeling van voorzijde gezien:

f" .. F Ds C D Fs ..(c) .. e", dus overeenkomstig het front

vO 18 en 19/6'92, 29 en 30/6'93

Frauenstein, (Chemnitz/Brand-Erbisdorf), Stadtkirche

voormalige orgels

I.

1584 Bartholomeus Zencher (verm ontleend aan OB)

II.

1710-11 G.Silbermann (D nr 1)

1728 verbrand

III.

1734-37 G.Silbermann (D nr 26, B geeft '35-38)

1869 verbrand

Frauenstein, Silbermann Museum.

Orgel, afkomstig uit Erbisdorf, 1774 Adam Gottfried Oehme (Zie over Oehme: Cammerswalde)

Een octaaf toetsen uit Puchau, 1919 afgebroken

Registerknop van een positief, 1945 verwoest

Toetsbeleg uit Pfaffroda en Freiberg

Stukjes mechaniek uit Freiberg

3 pijpen uit verwoeste S.orgel van de Sophienkirche te Dresden.

vO bez. 13/7'91

Fraureuth, (Chemnitz/Werdau).

1739-42 G.Silbermann (D nr 32) 6 vt orgel

1928 Jehmlich wijziging toonhoogte door wijziging mechaniek. Ped.koppel mechanisch gemaakt (of eerder). Geen C en Cs bijgemaakt

1952 nieuwe pijpen voor C (D2)

D: pijpvoeten te veel dichtgeklopt, winddruk te hoog.

Freiberg, Stadt- und Bergbaumuseum.

Het orgel staat in de Hauer Betstube: De mijnwerkers waren zeer gelovige mensen en hielden dagelijks een korte gebedsdienst, vandaar de naam Betstube.

Bronnen:

- D2

- Rapport Ulrich Dahnert 7/9'53 i.v.m. komende restauratie door Jehmlich (zie fotocopie).

- Schrijven Dahnert 27/9'54 (als keuringsrapport bedoeld?) ter pl.aanw.

- Schrijven Wilhelm Ruhle Moritzburg 1971, die een overzicht geeft van door hem verricht werk ter pl. aanw.

ca 1650 gebouwd (D2), rapport: XVIIIA

1789 Johann Gottlob Muller nieuwe kas (inscriptie in kas, rapport).

1886 Het orgel stond tot dit jaar in de mijn Himmelsfurst (rapport)

1954 Werkzaamheden Jehmlich. Dahnert schrijft hierover (keuringsrapport): middentoonstemming aangebracht,

zodat je alleen maar in toonsoorten met weinig voortekens kunt spelen. En: kort octaaf kon niet worden hersteld.

1971 Werkzaamheden Ruhle. Hij schrijft: Kas gerestaureerd en verguld, balg gerestaureerd, Sonne (Cimbelster) en Vogelgesang aangebracht en aangesloten op twee registertrekkers die alleen maar voor de symmetrie dienden.

Enige pijpen niet meer origineel (D2).

Man E-c''' (oorspr. kennelijk C-c''' met kort octaaf)

LINKS	RECHTS
Vogelschreij	Grobgedct (doorlopend)
Sonne 1)	Tertia (1 3/5')
Cymbel (C 1/2, c 2/3)	Mixtur (c' 1 1/3, c' 2)
Quinta (1 1/3')	Quinta (2 2/3')
Kleingdct (4')	Floede
Principal	Principal

1) cimbelster, vlg D2 uit 1954, in werkelijkheid 1971. Op de registerplaatjes stond voorheen Floede en Tertia (rapport)

Dahnert meent (rapport), dat de klaviatuur in 1789 naar de oude maten is vernieuwd. Ondertoetsen ebbenhout, boventoetsen ivoor. Verder zegt hij dat de opstelling chromatisch is en dat de 8' en de bas der 4' van hout zijn en dat de kleinere stemmen direct achter het front staan. Of het tertskoor zich nog in het groot octaaf der Cimbel bevindt, weet ik niet. In ieder geval noteerde ik de samenstelling van Cymbel en Mixtur anders dan in het rapport.

Er is een balg met meerdere vouwen (mededeling Ruhle).

De discantregisters beginnen bij cs'

vO 2/7'93

Freiberg, Dom.

Voormalig orgel.

1502 Burkhardt Dinstlinger, 21 st. (OB apr'67, hierin ook over het huidige orgel, natuurlijk ook in D2)

Huidige Grote Orgel.

1710-14 G.Silbermann (D nr 2)

disp. ook correct (op kleine vergissing voethoogte na) bij Hess (jaar 1740!), die zelfs aangeeft wat van tin is en wat van hout.

1860 intonatiecorrectie

ca 1900 nieuwe tongen (Giesecke) voor Voxh en Krh

1953 idem

1961 herstel oorspr. kleuren

D schrijft verder: Enige pijpen in Echo en Qd 8 wegens tinpest vervangen. Kernsteken die niet van S. zijn.

1981-83 Restauratie door Jehmlich (folder 1992). Hierover werd mij in negatieve zin bericht. De stemming is meer ongelijkzwevend gemaakt. Daartoe stemringen aangebracht.

Juiste namen ontleend aan folder "Abendmusiken 1992". Volgorde lade ontleend aan D2. Deze stemt met de indeling der registerknoppen (bij het borstwerk op een andere manier) overeen. Deze is op de folder weergegeven. De groote der vulstemmen (3 st, e.d.) ontleend aan D2, alsmede de repetities welke geheel met mijn eigen bevindingen overeenstemmen.

Hauptwerk	Oberwerk
Pincipal 8 F.	Principal 8 F.
Viol di Gamba 8 F.	Quintaden 16 F.
Bordun 16 F.	Gedackt 8 F.
Rohrflot 8 F.	Octava 4 F.
Octava 4 F.	Quintaden 8 F.
Quinta 3 F.	Spitzflot 4 F.
Sup.Octav 2 F.	Sup.Octav. 2 F.
Tertia	Flaschflot 1 F.
Mixtur 1)	Mixtur 3)
Cymbeln 2)	Cymbeln 4)
Trompete 8 F.	Krumbhorn 8 F.
Clarin 4 F.	Vox humana 8 F.
Cornet 3 st	Echo 5 Fa

Brustwerk

Pedal

Principal 4 F.	v o o r
Gedackt 8 F.	Princ.Bass 16 F.
Rohrflot 4 F.	Octav Bass 8 F.
Nassat 3 F.	Octavbass 4 F. (D: Sup.oct)
Octava 2 F.	Ped.Mixtur (2 2/3' 6 st zonder repetitie)
Tertia (1 3/5')	Tronp.Bass 8 F.
Quinta 1 1/2 F.	Clar.Bass 4 F.
Sufflot 1 F.	a c h t e r
Mixtur 5)	Untersatz 32 F. (D en Hess: met Octavbass 16' op een registerknop, beide hout)
	Posaun Bass 16 F.
	SubBass 16 F. (D: hout)

3 Sperrventile

Tremulant durchs gaanze Werk (snelle)

Schwebung fur das Oberwerk (langzame in Oberwerk windkanaal)

Kalk.zug (D, staat niet in folder)

2 Schiebekoppeln (Ob-Hw en Br-Hw)

1) 4 st, C 2', c 2 2/3', c' 4', c'' 5 1/3'

2) 3 st, C 1 1/3', c 2', c' 2 2/3', c'' 4'

3) 3 st, C 1 1/3', c 2', c' 2 2/3', c'' 4'

4) 2 st, C 1', c 1 1/3', c' 2', c'' 2 2/3'

5) 3 st, C 1', c 2', c' 2 2/3', c'' 4'

Freiberg, Dom - vervolg.

Uit de opgave van Hess blijkt, dat in het pedaal veel meer metaal is gebruikt dan bij de kleinere Silbermann-orgels het geval is.

Ik vond de klankverhouding van Pedal en Manualen zeer moeilijk in het gebruik. Er is geen pedaalkoppel, hetgeen het ook niet makkelijker maakt.

De tongwerken lijken frans, maar zijn dan te zacht (Kromhoorn en Man.Trompet). Pedaaltongwerken 16' en 8' zijn zeer sterk, alsmede de Pedaalmixtuur.

Er zijn veel fraaie stemmen. Ze klinken echter duidelijk anders dan bij de goed bewaarde Silbermann-orgels. Deze laatste staan wel in veel kleinere kerken, waardoor een vergelijking wat moeilijker wordt.

Prestant 8' hoofdwerk zeer goed, die van het bovenwerk klinkt nogal geknepen.

vO 2/7'93

organist:

Kirchenmusikdirektor Dietrich Wagler

Obermarkt 18

03731-22252

Foto's in:

Orgeln in aller Welt, p 69

Orgeln p 4 (detail)

OB apr'67 (Front en klav.)

D2 (front, klav, lade Obw)

Freiberg Huthaus 'Alte Elisabeth', Betstube.

Dit is een oude mijngroeve, thans als museum ingericht. Betr. Betstube, zie Bergbaumuseum.

Bronnen

- D2

- Exkursionsführer Bergakademie Freiberg, Herbert Pforr - Reimund Breuder Heft 1, Die Tagesanlagen der Lehrgrube "Alte Elisabeth

- tekening naar Bleyl 1917. Ik weet niet meer of die in bovengenoemde Exk.führer voorkomt of in een ander vlugschrift of zoiets.

1792 gebouwd (staat bij tekening Bleyl), D2: XVIII d 4 st. positief met houten pijpen, o.m. een repeterende 1'/2'.

Exk.führer: tegen de eeuwwisseling XVIII/XIX, naar ornamentiek te oordelen.

1865 hier geplaatst. Of het daarvoor ook een Betstube-orgel is geweest, is niet bekend. Het wordt nog steeds gebruikt (Exk.f.)

1956 H.Eule nieuwe klaviatuur met kunststof beleg (D2)

1962 Regeerwerk en enkele houten pijpen vernieuwd wegens aantasting door houtworm (D2)

Manual CD-c'''

De registers heten 8, 4, 2, 1:

8 gedekt, C-E ontbreken

4 Gedekt, dan 8 pijpen als roerfluit, rest open

2 Open, vooral in de bas duidelijk Openfluitkarakter

1 vanaf cs'' 2' ook open

Alle pijpen van (zeer goed) naaldhout

Geen pedaal.

Ook de frontpijpen zijn van hout, met metaalkleur beschilderd.

2 spaanbalgen met de hand te bedienen (Exk.f) en windmachine (vO)

188 sprekende pijpen (Exk.f., klopt met mijn berekening)

Op de tekening uit 1917 prijkt op het orgel nog een crucifix, dat nu ontbreekt. Verder gelijk aan huidige situatie.

vO 2/7'93

Freiberg, Jakobikirche.

1716-17 G.Silbermann (D nr 6)

1838 ped.koppel aangebracht

1892 F.Ladegast, verplaatsing naar nieuw kerkgebouw, 6 nieuwe stemmen, verandering stemming door verlenging pijpen

1905 Gebr. Jehmlich Cymbel -> Aeoline

1954 Idem. Nieuwe kernen, voetopeningen open gemaakt, veel wijzigingen

1974 VEB Orgelbau Dresden. Pedaaltoevoegingen uit 1954 verwijderd (D2, f)

Dispositie (verm. volgorde laden:)

Hauptwerk (C-c''' met Cs)

Oberwerk 05/17/21

Prinzipal 8 Fuss

Prinzipal 4 Fuss

Oktava 4 Fuss

Gedackt 8 Fuss

Rohrflote 8 Fuss

Rohrflote 4 Fuss

Quintadehn 8 Fuss

Nassat 3 Fuss

Spitzflote 4 Fuss

Oktava 2 Fuss

Quinta 3 Fuss

Tertia aus 2 Fuss (wijd)

Super Oktava 2 Fuss

Sifflo t 1 Fuss

Mixtur 3 fach (1 1/3, etc, niet orig.)

Cimbel 2 fach

Cimbel 2 fach (C 1, c' 2, c'' 2 2/3) 1)

(C 2/3, c 1 1/3, c' 2, c'' 2 2/3)

1) niet origineel

Pedal C-c'

Subbas 16 Fuss

Trompeten Bass 8 Fuss (naam weet ik niet meer zeker)

Posaunen Bass 16 Fuss

Schiebekoppel

Tremulant (Hw)

Schiebekoppel

Welke die 6 stemmen zijn, die 1892 zijn vervangen, is niet duidelijk

De kerk is neo-gothisch.

De klank lijkt minder aangetast dan je uit D zou concluderen. Maar toch klinkt het orgel anders dan de goed bewaarde Silbermann-orgels.

Indeling reg.knoppen:

Pr 8	Okt 4
Pr 4	Ged 8
Rf 8	Qdn 8
Rf 4	Nas 3
Spf 4	Qnt 3
Okt 2	Trt
Sup.o 2	Mxt
Sffl 1	Cmb
Cmb	Trb 8
Trem	Pedk
Sb 16	Posb 16

vO bez. 2/7'93.

tel. Pfarramt 23286, cantor, 23294

Freiberg. ...Onderdelen uit Freiberg afkomstig (welk orgel?) in Silbermann-museum te Frauenstein
vO zomer'91

Freiberg, Dom, Lettner orgel.

1718/19 G.Silbermann (D nr 8, jaar D2) voor St.Johanniskirche

1938-39 door Eule op Lettner der Dom geplaatst

Toonhoogte gewijzigd door tractuurverschuiving.

1 man.

D: Houtworm, D2: 'Erhaltungszustand gut'

Freiberg, St Johanniskirche.

Zie Dom, Lettner-orgel

Freiberg, Nikolaikirche.

1751 (vlg B) G.Silbermann (D: positief nr 6), sinds 1840 verdwenen

Dit zal wel een achterhaald gegeven zijn. In D2 staat een verhaal over een veel ouder (klein) orgel, dat in 1750 onbruikbaar was.

Freiberg, Petrikerche.

1733-35 G.Silbermann (D nr 24)

1896 Jehmlich, verandering toonhoogte door verplaatsen pijpwerk. Pneum. toevoegsels.

1959 Latere veranderingen ongedaan gemaakt. Adviezen Muz.wetensch. Instituut der K.M.-Universiteit Leipzig.

Ongelijkzwevende maar niet juiste temperatuur.

(D voor 1956:) Door wijzigingen intonatie onbevredigend. (f in D2)

Uit telef.gesprek juni'93:

Pfarrer Preutel, tel 22931, Organist Helterhoff tel 47509: Wegens restauratie orgel niet te bespelen, resp. fotograferen. In september is het klaar.

Frohburg (Leipzig/Geithain), Stadtkirche.

1674

1685 toevoeging Rugwerk

1835 het rugwerk blijkt niet meer aanwezig te zijn

Kas bewaard (D2)

Geising (Dresden/Dippoldiswalde), Stadtkirche.

1755-57 Johann Daniel Ranft, Geising

Vele malen veranderd. Wat nog aan orig. pijpen over is, heeft diepe kernsteken

Gerichshain.

1802/03 Johann Gotlob Trampeli, Adorf

Later veel veranderingen, reconstructie 1964 H. Lahmann, Leipzig. Orgel kennelijk te sterk (D2)

Glashutte (Dresden/Dippoldiswalde).

1794-97 Johann Christian Kayser, Dresden

Een of twee stemmen, alsmede frontpijpen niet origineel (D2)

Glauchau (Chemnitz), Stadtkirche.

1728-30 G.Silbermann (D nr 20)

Later veel dispositiewijzigingen

1953 herstel oorspr. dispositie door Gebr.Jehmlich, o.m. kernen die grove kernsteken hadden, vernieuwd. (D2)

Gohren (Chemnitz/Rochlitz), Dorfkirche.

1795/97 Johann Andreas Hesse, Lunzenau

1933 Kemper, Lubeck, nieuwe deels koperen frontpijpen, verandering stemming door wijziging tractuur, octaafkoppels voor C en Cs (D2)

Gohren-Godern (Leipzig/Altenburg).

1813 Johann Christoph Poppe und Sohn

Uit de beschrijving (D2) maak ik op, dat het orgel op de frontpijpen na gaaf bewaard is gebleven.

Goldbach, (Dresden/Bischofswerda), Dorfkirche.

ca 1756 Zacharias en Johann Gottfried Hildebrandt

Kas en enige stemmen bewaard gebleven (D2)

Görlitz (Dresden), Pfarrkirche St Peter und Paul.

De orgelgeschiedenis begint hier al in 1298

Huidige orgel:

1697-1703 Eugen Casparini en Zoon Adam Horatio, 56 st. 24' orgel (disp. bij Hess, Princ. 16 moet 32 zijn af F in front).

1628 4-man. pneum. orgel van Sauer, nadat het orgel in de 19de eeuw meerdere malen gewaaijzigd was.

Bewaard gebleven: Kas, (gezien foto's, met oude klaviatuur), Trompetbekers in 'front' onderkas, Mixtuurpijpen in de 'Sonne' en de 'Schnecke'. In 1741 heeft J.A.(!) Silbermann het orgel bezocht en beschreven (D2, meerdere foto's)

Greiz (niet in Sachsen?).

1735-39 G. Silbermann (D nr 28) (niet in D2)

1802 verbrand

Großdeuben (Leipzig), Dorfkirche.

1754/55 Christin Ernst Frederici, Gera

1917 Inlevering frontpijpen, die 80-85% tin zouden bevatten

? Toonhoogte verandering door wijziging tractuur

1948 H.Eule, allerlei werkzaamheden, o.m. verlaging winddruk en opsneden

1973 VEB Orgelbau, Bautzen. Toonhoogte hersteld (D2)

Großenhain (Dresden).

1776-78 Johann Gottlieb Mauer, Leipzig. Alleen kas bewaard (D2)

Großhartmannsdorf.

(Chemnitz/Brand-Erbisdorf) Dorfkirche

1738-41 G.Silbermann. (D nr 30) 3-12-1741 gekeurd door de Freiburger Domorganist Joh.Christoph Erselim

1780 Schoonmaak door Adam Gottfried Oehme en Joh. Christian Krobelt: balgen gerepareerd, pulpeten vernieuwd, mechaniek hersteld, gestemd.

1835 Schoonmaak door ?, stemming vermoedelijk toen gelijkzwevend gemaakt.

1952 Eule, schoonmaak (D)

1967 Orig. kleur kas hersteld (D2)

1990 Eule, reparatie balgen, uitdeuken, wat nieuwe pulpeten (m.t.pl., Frau Uhlmann, Pfarrhaus)

Schrammek noemde dit (1991) het best bewaarde Silbermannorgel (In 1992 veranderde hij dit, toen zij hij dit van het orgel te Ponitz)

Dispositie in volgorde slepen, pedaal van achter gerekend.

W e r k CD-c'''

Principal 8 Fu

Octava 4 Fu

Quintadena 8 Fu

Rohrflote 8 Fu

Cornett c' 2 2/3 2 1 3/5, niet verhoogd

Spitzflote 4 Fu

Quinta 3 Fu

Octava 2 Fu

Mixtur 4 fach C 1 1/3 1 2/3 1/2
 c 2 1 1/3 1 2/3
 c' 2 2/3 2 1 1/3 1
 c" 4 2 2/3 2 1 1/3

O b e r w e r k CD-c'''

Gedackt 8 Fu
 Rohrflöte 4 Fu 12 pijpen open conisch
 Nasat 3 Fu bas Roerfluit, ca 20 pijpen open conisch
 Gemshorn 2 Fu en conisch, klinkt bijna als Prestant 1)
 Octava 2 Fu 1)
 Tertia (1 3/5') open cilindrisch, klinkt als Prestant
 Quinta 1 1/2 Fu idem
 Sifflet 1 Fu idem
 Cimbel 2 Fach C 1 2/3
 c 1 1/3 1
 c' 2 1 1/3
 c" 2 2/3 2

P e d a l CD-c'

Subbas 16 Fu vuren, heeft sterke Quintboventoon
 Octavbass 8 Fu vuren
 Posaunenbass 16 Fu idem

Schiebekoppel (naar achter schuiven)
 Bass-Ventil (Pedaalventielkoppel)
 Tremulant (voor Werk, werkt slecht)
 Klingel (uitgeschakeld)

1) D2: deze beide in omgekeerde volgorde.

Klaviatuur. Origineel klavier en beleg. Pedaaltoetsen vrij lang. Ondertoetsen, beleg in 2 stukken. Bank niet origineel (copie?), de oude was te veel door houtworm aangetast. Indeling reg.kn.:

Pr 8 Ged 8 Rf 4 Oct 4
 Qd 8 Nas Gh 2 Rf 8
 Corn Oct 2 Trt Spf 4
 Q 3 Q 1 1/2 Sfl Oct 2
 Mxt Cmb Trem Klingel
 Octb B.Vent Pos Sb

Opstelling van pedaal achter de tractuur, direct boven de vloer, bovenwerk achter stomme frontpijpen.

Windvoorzieng. Twee spaanbalgen, thans een in gebruik (m.t.pol., de druk zou ergens in de buurt van 90 mm liggen.
 vO 11/7'91

Großmehlen (Cottbus, Senftenberg)

St Georgenkirche

1717-18 G. Silbermann (D2, D nr 7)

1937 W.Sauer, verwormde houten pijpen en houten bekens en tongen vervangen.

1945 deel pijpwerk door oorlogshandelingen vernield.

1954 Jehmlich, herstel, o.m. vrijwel volledig |Cimbel vernieuwd. Ondanks alles schrijft D(2): 'Eines der wertvollsten Werke Silbermanns'. Ook nog: pijpopstelling op lade in ovcereenstemming met front (D2)

Großröhrdorf (Dresden/Bischofswerda)

Dorfkirche

Orgel uit 1904 met snijwerk van het voormalige orgel uit 1761 van Johann Christian Pftzner, Pulsnitz (D2)

Großstechau zie Lobichau

Groszig (Leipzig/Torgau), Dorfkirche

1787 Johann Christian Friedrich Flemming, Torgau

Frontpijpen 1922. Mixtuur en ped. klavier Hammer, Hannover 1939 (D2)

Grunhain (Chemnitz/Aue)

ca 1812 Joh.Gottlob Trampeli en Christ. Gottlob Steinmuller, Adorf
 Kas en enige stemmen nog aanwezig (D2)

Hainewalde (Dresden/Zittau), Dorfkirche

1711, bouwer onbekend.

Alleen kas bewaard, in gewijzigde vorm (D2, f, fraai front)

Hainichen (Dresden). Zie Cottbus

Helbigsdorf (Chemnitz/Brand-Erbisdorf),

Dorfkirche

1726-28 G.Silbermann (D nr 19)

Diverse wijzigingen o.m. intonatie. D2: Nieuwe kernen in Rohrflote 8' en 4', Gedackt 8', Nasat, deels nieuwe voeten.
(D2, f)

Herzogswalde (Dresden/Freital), Dorfkirche.

1763 Joh.Georg Schön

P8 Corn3f O4 Ged8 Qd8 Q3 Rf4 O2 Q1 1/2 Siff1l Mxt ped Sb16 Pos 16

1898 Quinta 1 1/2 en (deel van?) Siff1ot 1 vervangen door 8'

1938 wijziging toonhoogte door verandering tractuur. C en Cs op pneum. toevoegsels. Posaune vervangen door Octavbass

1964 Jehmlich. Nieuwe ventielveren, pulpeten, herstel toonhoogte (D2, f)

Hilbersdorf (Sachsen?), voormalig orgel.

Hildebrandt. Thans in Leipzig Instrumentenmuseum, zie aldaar.

Hockendorf (Dresden/Dippoldiswalde) Dorfkirche.

1793 Joh. Chr.Kayser, Dresden

Kas bewaard en deel pijpwerk in sterk gewijzigde vorm (D2)

Hockendorf (Dresden/Kamenz) Dorfkirche.

1755 Andreas Mager en Joh.Christoph Pfutzner, Pulsnitz 4 vbt positief met 8 vt pedaal

Kas rond 1820?

1917 frontpijpen weg

1936 Eule. Door worm aangetaste houten pijpen door metalen vervangen

1956 Jehmlich toonhoogte wijziging (via tractuur) (D2)

Hofgen (Leipzig/Grimma). Dorfkirche.

1803 Joh.George Friedlieb Zollner, Hubertusburg

1933 naar Westzijde kerk (oorspr. bij altaar)

Frontpijpen weg, stoonhoogte veranderd (tractuur). Aeoline bijgeplaatst, Oorspr. geen ped. koppel masar aangehangen
(en 2 eigen stemmen) (D2)

Hohenstein-Ernstthal (Chemnitz).

Stadtkirche

ca 1776 Johann en Michael Wagner, Schmiedefeld

Kas bewaard, vergroot met zijvelden (D2, f)

Hohnstein (Dresden/Sebnitz) Stadtkirche.

1678 Georg Ohme, Gatzten voor Dorpskerk te Stontsch, 5 st. 2' in front

1731-32 Johann Christoph Schmieder, Molbis, vergroting tot 4 vt orgel, door J.S.Bach tijdens bouw 'fur gut befunden' en
bij oplevering 'besehen und probiret'

Vele malen verbouwd, 1967 naar Hohnstein overgebracht. Origineel: Kas, reg.knoppen, Sb 16, Oct 2 en enige Mxt pijpen
(D2)

Jahnshain (Leipzig/Geithain), Dorfkirche.

1810 Joh.Michael Gottlob Bohme, Zeitz of Borna

Lijkt op frontpijpen na geheel bewaard (D2)

Jeswitz-Weltewitz (Leipzig/Eilenburg), Dorfkirche.

1722 Joh.Jacob Donati, 4 vt orgel, oorspr. dispositie niet bekend.

Frontpijpen met hoog loodgehalte (D2)

Kirchberg (Chemnitz/Zwickau), Stadtkirche.

ca 1800 Joh.Gottlob en Christian.Wilhelm Trampeli

Alleen kas bewaard gebleven (D2)

Kleinbardau (Leipzig/Grimma), Dorfkirche.

1782 Joh. George Friedlieb Zollner, Hubertusburg.
Orgel thans in slechte en onvolledige toestand (D2)

Kleinolbersdorf (Chemnitz/Chemnitz).

Dorfkirche
1693 onbekende bouwer, 8 vt orgel zonder pedaal voor kerk te Seelitz
1797 verplaatst naar Kleinolbersdorf door onbekende bouwer. Toen pedaal aangebouwd?
1865 wijziging
1939 restauratie door Eule en wijzigingen (D2)

Kleinwaltersdorf (Chemnitz/Freiberg).

1774 Adam Gottfried Oehme, Freiberg. Later enige wijzigingen (D2). De frontpijpen zullen wel zijn gevorderd in 1917:
De originele zijn althans weg.
19.. onlangs moet het gerestaureerd zijn. Ik weet niet meer door wie

Dispositie, Cmb direct achter front, dus volgorde: Pr 8 Cmb .. Ged 8

Manual CD-c''

Principal 4 Fu frontpijpen zeer nieuw, praktisch kernsteekloos, niet slecht, maar toch wel wat prikkerig
Gedackt 8 Fu
Rohrfloet 4 Fu
Octava 2 Fu
Quinta 1 1/2 Fu pr geheel of gedeeltelijk nieuw
Cymbel 2 f C 1 2/3, c' 1 1/3 1, slechts een repetitie dus

Pedal CD-c'

Subbass 16 Fu beetje te veel quint boventoon
Octavenba

Tremulant slaat veel te diep

Vacant

Frontpijpen: In zijtorentjes opgeworpen labia, verder spits.

Klavieren oud.

Louis XV versieringen, het duidelijkst herkenbaar rond het sleutelgat van de deurtjes voor het klavier (foto's).

De kas ziet er goed verzorgd uit. Kleuren en verguldingen zijn in prima staat.

Indeling reg.knoppen:

Pr 4 Cmb

Q 1 1/2 Oct 2

Rf 4 Ged 8

Vac Trem

Sb 16 Octb

Predikant Rudolf Renner

Kleinschirmaerstrae 4

D-09600 Kleinwaltersdorf

tel 03731-48124

vO 1 en 2/7'93

In die dagen werd juist het fraaie oude altaar gerestaureerd

Klinga (Leipzig/Grimma), Dorfkirche.

1744 bouwer onbekend.

Later gewijzigd en toonhoogte veranderd door wijziging tractuur (D2).

Het zou 2 cimbelsterren hebben (opg. Pfarrer Weidhas te Cammerswalde).

Klingenberg (Dresden/Freital), Dorfkirche.

1730-40 Joh.Christoph Gottlob Donati (?), Glauchau, voor ker in Gelenau

1886 verplaatst en gewijzigd. Kas bewaard (D2)

Klitschen (Leipzig/Torgau), Dorfkirche.

ca 1780 Joh. Christian Friedrich Flemming, Torgau

Frontpijpen en een Mixtuurkoor ontbreken; laatste (8ste) sleep is onbezet (D2)

Konigsfeld (Chemnitz/Rochlitz), Dorfkirche.

1820 Joh.George Friedlieb Zollner, Hubertusburg. 4 vt orgel, eenvoudig front. Later Nasard in Fluit 4' veranderd

1956 Nasard hersteld. Manuaalklavier vervangen door een andere van onbekende herkomst (D2)

Kurbitz (Chemnitz/Plauen), Dorfkirche.

1719 Joh.Peter Pogk, Zwickau. Kas bewaard (D2)

Landwust (Chemnitz/Klingental).

1822 Friedrich Wilhelm Trampeli, Adorf. Pijpopstelling volgens front.

Frontpijpen verdwenen, stemming meerdere malen veranderd, laatste maal (jaar onbekend) door wijziging tractuur (D2)

Langhennersdorf.

1722 Zacharias Hildebrandt.

1910 gepneumatiseerd.

Kas, man.klavieren, balgen en enige stemmen bewaard gebleven (D2)

HO'66, apr, p 123 disp. (bespreking Dahnert, Hildebrandt: Zijn eerste orgel, nog geheel in Silbermann-stijl).

Bij bezoek 30/6'93: orgel bijna geheel verwijderd. Wordt gereconstrueerd door Wegscheider te Dresden, m.t.pl. Er was alleen een kas met wat frontpijpen te zien.

Bezoek 25/8'94: Foto lege kas. Alle panelen onderkas nieuw. Begin mechanische klaviatuur aanwezig, voorheen omgekeerd vrijstaande speeltafel. Wegscheider is kort voor de "Wende" zelfstandig geworden. Het werk vlot niet wegens geldgebrek. (m.t.pl.)

Lauenstein (Dresden/Dippoldiswalde) Stadtkirche.

1818 Gotthelf Friedrich Jehmlich, Dresden

Lijkt goed bewaard. Aeoline ipv Siffloet. (D2). Zijn de frontpijpen er nog?

Lauterbach (Chemnitz/Marienber) Dorfkirche.

(Ter plaatste zegt men: Wehrkirche, ter onderscheiding van de nieuwe kerk).

Historische gegevens ontleend aan ter plaatse aanwezig getypt stuk over kerk en orgel, aangevuld met gegevens uit D2

1620 a '30 8 stems positief (ob. onbekend)

1724 opnieuw geschilderd 'neu angestrichen und bemahlt'. D(2) oppert de gedachte dat het orgel toen pas alhier is gekomen en zijn pedaal met 2 stemmen verkreeg

1957 restauratie door gebr. Jehnert, dank zij finciele bijdrage van 'Dresdner Kreuz Kantor Prof Rudolf Mauersberger'.

Onder de middentoren staat:

'Justine (?) Fustine Christoph / Schonherrns, Erbrichters inden Lauta / Eheweib hat dies Orgelwerck mahlen laszen! / .
Anno . 1724.'

M a n u a l CDEFGA-c'''

Principal 4 Fu (af C in front, frontpijpen nieuw)

Gedackt 8 Fu

Gedackt 4 Fu

Nasat 3 Fu (kennelijk C-h gedekt, rest open)

Octav 2 Fu

SuperOctav 1 Fu

Sesquialtera (beter: Tertiaan, prestant, maar zacht

C 1 1/3

c 1 3/5 1 1/3)

Mixtur 2 fach (C 2/3 1/2

c 1 2/3

c' 2 1 1/3)

P e d a l CDEFGA-c'
(Subbas 16 Fu, geen reg.knop, spreekt altijd)
Octavenba open hout met stemdeksel.

Zimbelstern
Tremulant

Ik schreef: geen verbinding Pedaal - Manual (dus ventielkoppel?)
Veel nieuw pijpwerk

Afschuwelijk nieuw klavier, pedaalklavier mogelijk XXa, beide met kort octaaf. Indeling reg.kn.:
Ged 4 Ged 8
Sesq Oct 2
Nas Sup o
Mxt Pr 4
Octb 8
Zimbelstern en Tremulant resp. links en rechts van het klavier

Opstelling. Manuaallade in hoofdorgelkas met indeling overeenkomstig het front. Achter op de manuaallade een houten
8', de nieuw. Zou er dus toch verband tussen volgorde lade en reg.knoppen zijn? De achterwand is van
hardboard,

Achter hoofdorgelkas pedaal, Subbas bij muur, daarvoor Octbas.

(Vragen naar Roland Buschbeck, Niederlautenstein, naast Gemeindeverwaltung.
vO 18/7 en 19/7-'91. f in D2

Lauterbach - aanvullingen

(naar D2:)

Volgorde als boven bij reg.knoppen, dus Pr 4, Mxt, ... Ged 4

Betr. Nasat: 'offen, weit mensuriert'.

Man.omvang C/E-c'" Ped/C/E-c' (?)

1845 orgel als 'alt, klein und sehr defekt' betiteld

Voor 1957 orgel volledig verwaarloosd en onbespeelbaar. Bijna alle metalen pijpen en een deel der houten pijpen
ontbraken. Manuaalklavier zwaar beschadigd.

1957: 'Neuanfertigung von Pedalwindkasten, Ventilfedern von Messing, Abstrakte, Abstraktendrahten und Winkeln,
Windstocke und Pfeifenbanken; neues Metallpfeifenwerk aus Zinn, Gedackt 4' aus Ahorn; Beledering
samtlicher Spielventile, Einbau von Einlagen aus Messing anstelle der Pulpeten; Neubelegung der
Manuaalklaviatur, Einbau neuer Registerschilder und eines Tremulanten. Elektroventilator'. Thans ontbreken
Zimbelsterne met 'Windrad und Mechanik'

Lebusa, Kreis Herzberg.

1727 G.Silbermann (Dahnert nr 18, die schrijft, in 1953 dus: geheel bewaard, maar in slechte toestand)

1953 Gebr. Jehmlich, Dresden, 'Überholung'. Nu 'toestand goed' (D2)

Leipzig, St. Thomaskirche.

Voormalige orgels

Grote orgel

Gegevens D2 (vergelijk H. Schouten p 100):

1384 orgel genoemd

1511 werkz. Blasius Lehman

1538/39 Nieuw groot orgel (of vernieuwing?) Mr Leonhard Franke

1598-99 Nieuw orgel, Johann Lange. Disp. bij Praetorius, p 180. Diverse Thomas-cantoren hebben zich met reparaties
bemoeid: Seth Calvisius, Joh. Hermann Schein en in volgend stadium Kuhnau:

1670-76 Christoph Donat en Zonen, verm. disp. wijz. Daarna diverse reparaties Donat en Scheibe

1721-22 Grootschalige werkzaamheden Johann Scheibe. Dispositie sindsdien:

O b w	B r u s t w	R u c k p	P e d
Pr 16	Grobged 8	Pr 8	Sb 16
Pr 8	Pr 4	Qdn 8	Posb 16
Qdn 16	Nh 4	Lieblged 8	Tr 8
Oct 4	N 3	Klged 4	Schalmb 4
Qnt 3	Gh 2	Travfl 4	Corn 2
SupO 2	Cmb 2 f	Sptzf 4	
Spielpf 8	Sesq	Violin 2	

Sesq dubbel	Reg 8	Schallfl 1
Mxt 6,8,10 f	GeigReg 4	Rauschq doppelt
	Sesq	
	Mxt 4 f	
	Kh 16	
	Tr 8	

Daarna nog reparaties

1747 Scheibe, schoonmaak toezicht J.S.Bach en Joh. Gottlieb Gerner

1772 ombouw Joh. Gottlieb Mauer; Rugwerk wordt Oberwerk

1794-95 ombouw Trampeli

1889 afbraak, nieuw orgel Sauer

Kleine orgel

Gegevens D2 (vergelijk H. Schouten p 100/01):

Er was een front met jaartal 1489

1630 Heinrich Compenius, Halle, vergroting

1639 Andr. Werner, Wittenberg en Erhardt Muller, Leipzig, idem

1665 Donat, rep. en uitbr.

1678 verbouwing

1683 idem. Dispositie sindsien:

O b w	B r u s t w	R u c k p	P e d
Pr 8	Trichterreg 8	P 4	Sb 16
Ged 8	Siffl 1	LieblGed 8	Fag 16
Qdn 8	Sp 2	Hf 4	Tr 8
Oct 4		N 3	
Rq 3 en 2		O 2	
Mxt 4,5,6,8,10 f	Sesq 2 f		
Cmb 2 f	Dlz 8		
	Tr 8		

1720/21 rep. Scheibe

1727/28 Z.Hildebrandt 'setzt 8 Register instand'

1740'41 Taxatie Scheibe

Huidige orgels.

Aan de Westzijde een neo-gothisch orgel, verm. Sauer 1889

In het koor een Schuke-orgel zonder kas. (vO 6/7 en 9/7'91)

Leipzig, Nikolaikirche voormalige orgels

Grote orgel

1457 orgel genoemd

1479 idem

1548 renovatie A. Lehmann (zoon van Mr Blasius?)

1555 rep

1561-77 onderhoud door Hermann Raphael Rodenstein

1597-98 Johann Lange, nieuwbouw. Dispositie bij Praetorius p 179/80

1693-94 Zacharias Thayner, Merseburg, ombouw. Dispositie zie Schouten

later onderhoud door Scheibe en Hildebrandt

1786 afbraak

1785-87 Johann Gottlob en Chr.Wilhelm Trampeli, nieuwbouw

1859-62 Friedrich Ladegast, nieuwbouw

Kleine orgel

1506 genoemd

1548 'Überholung' kennelijk door bovengen. Lehmann

1577 vervangen door Rodenstein

1693 Thayner, 'abgetragen'

D2, zie ook Schouten

Leipzig, Paulinerkirche, voormalige orgels

Gegevens D2.

1528 vernieuwing vorige orgel

1700 vergroting

1711-16 Johann Scheibe, nieuwbouw met gebruikmaking van onderdelen voormalig orgel. Gekeurd door J.S.Bach:

'Untersuchung des theils neu gefertigten, teils reparierten Orgelwerks .. die gewöhnlichenn Hauptpartes einer Orgel, als Windladen, Balge, Pfeiffen, Wellen-bretter und ubrigen Stucke .. mit gutem Fleiee gefertigt ..'

D2 geeft de dispositie als bij Sicul/Hess/Spitta met deze afwijkingen afgezien van aantal nomenclatuurafwijkingen):

Hauptwerk: Quint 3, toevoeging 'auf Principal'

Schalmei heet Chalumeau

Borstwerk: Largo: toevoeging 1 1/2'

Hinterwerk (Onderklavier): toevoegen: Principal 4'

Fl.douce is 8' ipv 4'

Sertia: ged. tongwerk scherp geïntoneerd

Mixtur is 4 f ipv 3 f

Pedaal Borstw.lade: Nachth 8' ipv 4'

de 6 stemmen 'aan wederzijde' zijn transmissies van hoofdwerk

Geen klavieromvang gegeven.

Niets bewaard gebleven.

Leipzig, Johanniskirche voormalige orgels.

1694-95 Tobias Gottfried Trost, Grimma

1742 afgebroken

1742-43 Nieuwbouw door Johann Scheibe, Leipzig met materiaal van het kleine orgel der Thomaskerk. disp. Hess
(verder alle gegevens D2)

'Spielschrank' en orgelbank thans in Instr.museum, Leipzig.

Leipzig, Neukirche, voormalig orgel.

1703-04 Christoph Donat der A en dJ. Gekeurd door een college van drie personen, w.o. een wiskundige en Kuhnau.
Ingespeeld door Telemann.

1847 Nieuwbouw (D2).

Leipzig-Eutrisch, Christuskirche. voormalig orgel.

1736 Zacharias Hildebrandt, na afbraak vorige orgel, gekeurd door de Bach-leerling Johann Schneider. Hij had een gunstig oordeel

Man C,D-c^{'''}: P 4, Qd 8, Grobged 8, Rf 4, Q 3, O 2, Mxt 3 f 1 1/2', Corn 3 f

Ped C,D-c': Sb 16, Ob 8

XIX of XXa afgebroken (D2)

Leipzig-Lindenau, voormalig orgel.

1732 Zacharias Hildebrandt, gekeurd door de Leipziger Nikolai-organist Johann Schneider

Man. C,D-c^{'''} P4 Qd 8 GrGed 8 Rf 4 Q 3 O 2 Mxt 2 f Portun, 1/2 Reg 1)

Ped. C,D-c' Sb 16 Violon 8 1) betekenis onbekend

1884 verdwenen t.g.v. nieuwbouw kerk (D2)

Leipzig Musikinstrumentenmuseum der Universiteit, Cat nr 247.

Positif Nurnberg, 1716

(Er zijn geen registernamen.

Gedackt 8', Flote 4', Quinte (of Nassat?) 3', Octav 2'

Het orgel klinkt zeer fraai. (Niet in D2)

Leipzig Musikinstrumentenmuseum der Universiteit, cat nr 250.

1729 (D2:1724) Zacharias Hildebrandt, gebouwd voor de kerk te Hilbersdorf bij Freiberg (volgens museumgegevens en D2) Vroeger meende men, dat het een G.Silbermann-orgel was, (D: positief nr 2 met als bouwjaar 1723-24). De volgende gegevens ontleend aan D2:

1907 vervangen door een groter orgel. Het komt in bezit van Wilhelm Heyer, Koln, eigenaar van het voormalige muziekhistorische museum van Paul de Wit. In 1926 werd de verzameling Heyer eigendom van de Universiteit te Leipzig.

1943 zwaar beschadigd door bombardement

1952 Hermann Eule, Bautzen, reconstructie en (vlgs D1) in middentoonstemming gestemd.

Origineel zijn Kas (deel), lade, Wellenbord, reg.trekkers, deel pijpwerk, conducten, enige 'Tastenhebel'

M a n u a l C,D - c^{'''}

Principal (4')

Gedackt (8')

Octav (2')

Quint (1 1/3')

...(onleesbaar) (Mixtur C 1 2/3

c 1 1/3 1

c' 2 1 1/3

c'' 2 2/3 2)

Klaviatuur aan achterzijde.
f in D2

Leipzig Musikinstrumentenmuseum der Universiteit, Cat nr 252.

Dit is het rugwerk van een orgel dat Johann Rusch in 1777 bouwde:

Prinziaal Quint
Migstur Flotten

D2 schrijft: 1777 (aantekening in het orgel) Johannes Rusch, Leimeritz (Litomerice) in Bohemen, orgel gebouwd voor dorpskerk te Schirgiswalde, 1898 afgebroken. Positief kwam in bezit van Paul de Wit (zie cat nr 250) en kreeg een met wapens versierde sokkel. Klaviatuur etc verplaatst (werk van onbekende orgelmaker). Het orgel kwam via de verzameling Heyer (zie cat.nr 250) in bezit van het museum. Restauratie 1976/77

Boven klaviatuur een plaat met onjuiste gegevens, vermoedelijk van een ander instrument afkomstig.

Pr 2', Migstur, Quint 8'(!), Flotte 4', samenst. Mixt: C 1 2/3, c' 1 1/3 1, c" 2 1 1/3 (zie Kl.f. nr 67 in D2)

Leipzig Musikinstrumentenmuseum der Universiteit, Cat nr 253.

Midden 18de eeuw, Nederlands kabinetorgel:

Prest=	Roerq=	Holp=	Prest	Fluyt	Octa=
4 v =	3 v=	8 v=	4 v=	4 v=	2 v=
Octa=	Fluyt ?	Prest=	Holp=	Roerq	
2 v=	4 v=	(pl. weg)	8 v=	8 v	3 v=

Man. C-e^{'''}. Links en rechts van klavier nog twee gaten

Leipzig Musikinstrumentenmuseum der Universiteit, Processieorgel.

Italiaans, XVIII B, pijpwerk XX

3 stemmen, C-c^{'''}, kort octaaf

Leipzig Musikinstrumentenmuseum der Universiteit, Tafelorgel.

Verm. Duits, XVII

1 register enge houten gedekte pijpen. C-f^{''}, kort octaaf

Leipzig Musikinstrumentenmuseum der Universiteit, P o s i t i e f, midden XVIII

C-d^{'''}

Rohrflote 4'	Gedackt 8'
Spielflote 1'	Nasat 2 2/3'
Tremulant	Praestant 2'

Leipzig Musikinstrumentenmuseum der Universiteit. Positief (huisorgel) Italie.

XVIA

Frontpijpen niet origineel

FGAB-c^{'''}, 2 registers

Leipzig Musikinstrumentenmuseum der Universiteit, Cat nr 260.

1840 Franz Xaver Bloch

afkomstig uit Aesch, kanton Basel

Suavial 8'	Principal 4'
Flote 8'	Flo te 4'
Coppel 8'	Flagolet 2'
Nazart 2 2/3'	Mixtur 2 fach

Man. C-f^{'''}, ped. C-c (ped.toetsen zeer ver uit elkaar)

Leipzig Musikinstrumentenmuseum der Universiteit, Cat nr 244.

Liegendes Positif, Zuid-Duits, XVIIIA

Leipzig Musikinstrumentenmuseum der Universiteit, Cat nr 259.

Nederlands positief (huisorgel), ca 1830

Holpijp 8 vt	Praestant
Roorfluyt 2 vt bass	Fluyt dous 4 vt

Prestant 2 vt Roorfluyt 2 vt Disct
Tremulant Nasat 1 1/2 vt

C-e", boventoetsen schildpad, witte ondertoetsen.
Pedaal (dat mij niet origineel lijkt): C-f

Leipzig Musikinstrumentenmuseum der Universiteit, Verder nog:

Flotenwerk, ca 1810
Schreibesekretar mit Flotenwerk
Een heel vroeg model draaiorgel
2 Spieluhre
Polyphon (Spieluhr)
Serinette (Vogelorgel, ca 1900) met 8 houten pijpjes
Een heel klein draaiorgel, Harmonium geheten.
Waar is het materiaal uit Johanniskirche

vO 9 en 10/7 '91

Lengefeld (Chemnitz/Marienberg) Stadtkirche.

1726 Zacharias Hildebrandt
Bewaard gebleven (pneum.orgel van Eule 1936): kas en enig pijpwerk (D2)

Lichtenberg (Chemnitz/Brand-Erbisdorf).

Dorfkirche
1800 Johann Chistian Kayser, Dresden.
Lijkt (op frontpijpen na) zeer goed bewaard (D2)

Lichtensee-Tiefenau (Dresden/Riesa).

ca 1728 toegeschreven aan G.Silbermann, (D: positief nr 3)
Bewaard gebleven: Kas, mechaniek, deel klaviatuur, houten pijpen. Rest 1945 verloren gegaan door verwoesting en plundering (D2)

Lindenau. Zie Leipzig.

Lindenthal (Leipzig/Leipzig-Land) Dorfkirche.

1792 Joh. Christian Friedrich Flemming
Frontpijpen weg, disp.wijzigingen, toonhoogteverandering (Tractuur) (D2)

Lippersdorf.

De volgende gegevens stonden ergens op papier:
Orgel 1670 hier gekomen 1). De kerk werd in die tijd verhoogd.
D(2) schrijft: Het orgel is ouder: XVIIa, 1771 pedaal toegevoegd. Restauratie 1952 Alfred Schmeisser u Sohn

M a n u a l CDEFGA-c". Volgorde vlg D2, overeenk. indeling registerknoppen
Principal 4' (af G geheel (!) in front, enkele fraaie geciseleerde pijpen, ook nog enkele stomme pijpen. C-F verm. hout open. D2: ja)
Mixtur (moeilijk te horen: Ongeveer : C 1', c 1 1/3', c', 2', c" 4')
(D2: C 1/3 1/4, octaaf rep. op alle c's dus c" 2 2/3 2)
Octave 2'
Sesquialtera (cis': 2 2/3, 1 3/5, in 1952 verdwenen tertskoor weer bijgeplaatst)
Gedackt 8'
FLote 8' (niet origineel, geheel zelfstandig, achter op de lade, naaldhout, stemdeksels)
P e d a l CDEFGA-d (niet origineel, vgl's m.t.pl., aan de ped.registers is dit duidelijk te zien)
Subbas 16' (naaldhout)
Princ.bas 8' (idem) (D2) noemt hem Violonba)

Zimbelstern (werkt niet)

D2 zegt (als bij Lautenbach: C/E-c", C/E-c')

Opstelling: Manuaal in hoofdorgelkas. Ladeindeling overeenkomstig front. De volgorde der stemmen lijkt te zijn als boven aangegeven.

Pedaal achter hoofdorgelkas, lade daarvan dicht boven de vloer, indeling diatonisch, grootste in 't midden.
In ieder geval staat Flote 8' op de laatste plaats. De pijpen hiervan 8' steken boven de kas uit. Daartoe is de achterwand verwijderd en zijn er gaten in het dak gemaakt.

Klaviatuur: Registerplaatjes verdwenen, slechts aanduidingen met potlood:

Nieuwe lessenaar over de oude

Indeling reg.knoppen:

Pr 4 Mxt

Oct 2 Sesq

Ged 8 Fl 8

Zmbst

Sb 16 Prb 8

Restauratieplannen. De algehele toestand is slecht. (D2: goed!) Het pijpwerk staat tegen overblazen aan.

Er is een voorstel van firma Eule, Orgelbau, Bautzen sinds 1872, gedateerd 18/7'90, kosten DM 45600, niet inbegrepen vervoer, kosten deskundige, verblijfkosten, elektrische aanleg. Het plan houdt in, behalve de gebruikelijke restauratiewerkzaamheden:

Flote 8' vervangen door Flote 4'

1) Vergelijkbare orgels zouden er zijn in:

Pomen (ten W. van Grimm, XVIIIe, kas ouder: 1580, 12 st. Cimbelstern, Vogelgesang, 1 man., ped., Grimm ligt aan de Autobahn Oostelijk van Leipzig)

Lauterbach

Freiberg, het orgel in het Bergbaumuseum

vO 18/7'91, f in D2

Lobau (Dresden), Heiliggeistkirche.

1792 Joh.Gottfried Augustin, Zittau.

Kas, lade en mechaniek bewaard gebleven (D2)

Löbichau-Großstechau.

(Leipzig/Schmolln), Dorfkirche

ca 1800 Christian Friedrich Poppe, Stadtroda

1912 Oskar Ladegast. Veel veranderingen en verplaatsingen pijpwerk (D2, f)

Lohmen (Dresden/Sebnitz), Pfarrkirche.

1789 Johann Christian Kayser. Drie verdwenen stemmen 1938 herplaatst (D2)

Lommatzsch (Dresden/Meien), Pfarrkirche.

1814 Friedrich Traugott Kayser, Dresden.

Kas niet bewaard. Disp.wijzigingen (D2)

Markersbach (Chemnitz/Schwarzenberg).

Dorfkirche

1806 Joh.Gottlob Trampeli, Adorf. Later wijzigingen (D2)

Merkwitz (Leipzig/Oschatz), Dorfkirche.

1819 of '25 Joh.George Friedrich Zollner, Hubertusburg.

Lijkt op frontpijpen na goed bewaard (D2)

Mittelsaida (Chemnitz/Freiberg), Dorfkirche.

1724(?) Joh.Ernst Hahnel, Meien. Frontpijpen en Flauto 8' (die door worm was verteerd) weg. D(2). vindt het wat klank betreft een interessant instrument. Twee (oorspr. 3) fluiten geheel van hout (bas naaldhout, discant beuken)

Merkwaardige Posaune (f, D2)

Monstab (Leipzig/Altenburg), Dorfkirche.

1810 Joh.Christian Poppe der Altere, Stadtroda.

Nasat en Vox humana verdwenen (D2)

Mortitz (Leipzig/Eilenburg), Dorfkirche.

1799 Cristian Gottlob Kunath, Wittenberg

Thans onbespeelbaar. Kerk buiten gebruik (D2)

Mylau (Chemnitz/Reichenbach), Stadtkirche.

1730-31 G.Silbermann (D nr 22)

P8 O4 Qd8 Rf8 Co 3f Spf4 Q3 O2 M4f Voxh8

Obw Ged8 Rf84 N3 O2 T13/5 Q11/3 Sfl1 Cy2f

Ped Posb16 Ob8 Sb16 Basventil, Schuifkoppel

1890 verplaatst naar nieuwgebouwde kerk, nieuwe neo-gothische kas (D: oude als brandhout verkocht).
Bewaard gebleven: Mechaniek, zonder klaviatuur, Man.stemmen zonder P8 Qd8 Rf8, Obw stemmen zonder Ged8 Rf4
N3(Deel) Sfl1, Voxh. Alle ped.stemmen weg, balgen weg, thans mech. ped.koppel en 'Wippenkoppel'. In D:
Klank oude deel moet zeer goed zijn. (verder D2)

Nassau (Chemnitz/Brand-Erbisdorf) Dorfkirche.

1745-48 G.Silbermann (D nr 34)

1901 potloodaant. in deur kas: winddruk 65 mm. verder nooit wijzigingen van betekenis (D2)

1960 Jehmlich Schoonmaak etc. Winddruk verlaagd, later weer iets verhoogd (75 mm), na-intonatie (D2)

Werk CD-c'''	Positif CD-c'''	Pedal CD-c'''
Principal 8 Fu	Gedackt 8 Fu	Subbass 16 Fu
Octave 4 Fu	Rohr Flote 4 Fu	Posaunen Bas 16 Fu
Quintadena 8 Fu	Nasat 3 Fu	
Rohr Flote 8 Fu	Octava 2 Fu	... (Ped.koppel)
Cornett 1)	Quinta 1 1/2 Fu	Klingel (buiten gebruik)
Spitzflote 4 Fu	Sufflet 1 Fu	Schiebekoppel
Quinta 3 Fu	Sesquialtera 3)	Tremulant 5)
Octave 2 Fu	Cymbel 2 fach 4)	
Mixtur 4 fach 2)		

1) c' 2 2/3 2 1 3/5

2) C 1 1/3, c 2, c' 2 2/3, c'' 4 (normaal 4 st zonder dbk, D2)

3) C 4/5, c' 1 3/5 (dus alleen terts)

4) C 2/3, c 1, c' 1 1/3, c'' 2 (normaal 2 st, D2)

5) voor gehele orgel, functionneert slecht.

De 1 1/3, 1, en zg. Sesquialter klinken alle prestant-achtig.

Toonhoogte: koortoon bewaard (D)

Tractuur: zwaar.

Pijpwerk: tinnen pijpen zeer dunwandig volgens D. Dat was aan de frontpijpen te constateren. De Prestanten zijn iets zachter en strijkeriger dan bij de andere S. orgels, hetgeen mogelijk met die dunwandigheid in verband staat.

Klaviatuur. Indeling reg.kn.:

Pr 8	Oct 4
Qdn 8	Rf 8
Corn	Spf 4
Qnt 3	Oct 2
Mxt	Ged 8
Rf 4	Nas
Oct 2	Q 1 1/2
Suff1	Sesq
Cmb	Trem
Sb	Pos
Klingel	Pedk

Algehele toestand. Orgel is wat windziek. Verder goed, o.m. geen doorspraak. D schrijft: orgel zeer goed bewaard gebleven, geen houtworm.

vO 12/7'91

Neustadte. Zie Schneeberg.

Niederrossau. Zie Rossau.

Niederschona (Chemnitz/Freiberg) Dorfkirche.

1715-16 G.Silbermann (D nr 5)

Trompet en Cimbel weg, D: klank onbevredigend, D2: orgel steeds goed onderhouden. Kernsteken, kleine pijpen met 'Stimmschlitzten und -lappen', f

Ik ben hier heel kort geweest en noteerde slechts (volgorde stemmen is een raadsel):

Manual CD-c'''

Principal 8 Fuss (kennelijk C-e hout open, af F in front)

Gedackt 8 Fuss

Quintaden 8 vt

Oktava 4 Fuss

Cornett 3 Fach c' 2 2/3 2 1 3/5

Rohrflote 4 vt

Nasat 3 vt

Pedal CD-c'

Subbass 16 vt

Trompet bas 8 vt

Oktava 2 vt
 Quinta 1 1/2 vt
 Sifflot 1 vt
 Nixtur 3 fach C 1 1/3 c 2 c' 2 2/3 c" 4
 Cimbels 2 fach C 1 c' 2 c" 2 2/3

Schwebung
 Ped.koppel

Wisselende labiumvorm in frontpijpen: Middentoren en grootste pijpen in beide zijtoren opgeworpen, rest spits.
 Indeling reg.knoppen:

Co	Okt 4
Pr 8	Ged 8
Rf4	Nas
Qd 8	Okt 2
Sfl 1	Mxt
Qnt 1 1/2	Cmb
Sb 16	Tr b
Schweb	Pedk
vO 1/7'93	

Oberlosa. Zie Plauen

Oberobritzsch (Chemnitz/Freiberg), Dorfkirche

1716 G.Silbermann (Dahnert nr 4) (1 man. en ped. 13 st)
 1743 G.Silbermann toevoeging Posaune
 1899 G.H.Schaf, wijziging
 1915 Jahn, Dresden, gepneumatiseerd en sterk gewijzigd
 Bewaard gebleven: Kas (gewijzigd) en 7 1/2 register. Twee houten gedekten in museum Frankenstein. (D2)

Obergrafenhain (Leipzig/Geithain), Dorfkirche

1752 Johann David Gerstenberger, Geringswalde
 1930, '55 en '58 is er van alles gebeurd met het pijpwerk. De frontpijpen, geplaatst in 1930 zouden uit een ander orgel afkomstig zijn. (D2)

Oederan (Chemnitz/Floha), Stadtkirche.

1723-27 G.Silbermann (Dahnert nr 16) 2 man, ped, 25 st.
 1890/92 Gebr. Jehmlich, Dresden, ombouw, o.m. neogothisch front
 1917 frontpijpen weggenomen, 1927 nieuw zinken front
 1937 Eule, 1 3/5 en 1' gereconstrueerd met oude restanten. Verder veel modernisering
 1941 toev. Dulzflote 8' op apart laadje (D2)
 De verdwenen stemmen, op Prestant 8' na, waren nog aanwezig en zijn herplaatst (m.t.pl.)
 Aan de repetities der Mixturen zou je zeggen, dat tractuurverschuiving heeft plaatsgevonden.

Dispositie. Vermoedelijke volgorde op laden:

Werk CD-c'''	Oberwerk	Pedal CD-c'	
Principal 8 Fu 1)	Octava 4 Fu	Principalba 16 f (niet Fu)	
Bordun 16 Fu	Quintaden 8 fu	Octavba 8 fu	
Octava 4 fu	Gedact 8 fu	Posaunenba 16 f	
Cornet 3 fach 2)	Rohrflo te 8(??) fu	Trompet 8 fu	
Rohrflote 8 fu	Nassat 3 fu 5)		
Spitzflote 4 fu	Octava 2 fu		
Quinta 3 fu	Quinta 1 1/2 fu 6)	Calcant	
Octava 2 fu	Tertia 1 3/5 fu 7)	Vacat	
Mixtur 3 fach 3)	Sifflot 1 fu 6)	Pedalkoppel	
Cymbel 2 fach 4)	Mixtur 3 fach 8)	Er zal ook wel een schiebe-	(Dulzflo te 8' 9)
	koppel zijn.		

- 1) 1927, zink
- 2) cs' 2 2/3 2 1 3/5
- 3) C 1 1/3, cs 2, cs' 2 2/3, cs" 4
- 4) C 1 2/3
 c' 2 1 1/3
 c" 4 2 2/3
- 5) kennelijk Roerfluit, daarna open
- 6) mogelijk deze twee van gelijke (prest.) menatuur
- 7) lijkt open fluit
- 8) C 1, d 2, cs' 2 2/3 c" 4

9) verwijderd. Afwijkend etiquet.

Front neo-gothisch, uiteraard niet origineel. Er is ter plaatse een foto van voor 1890. Het front was van het Rotha-type:

Klaviatuur. Niet origineel toetsbeleg.

Modern pedaalklavier maar zonder de toetsen Cs, cs', d'

Indeling reg.knoppen:

Calc	Vacat
Oct 4	Qd 8
Pr 8	Brd 16
Ged 8	Rf 8(4?)
Oct 4	Co
Nas 3	Oct 2
Rf 8	Spf 4
Q 1 1/2	T 1 3/5
Q 3	Oct 2
Sifl 1	Mxt
Mxt	Cmb
(Dulzfl. 8)	Tr 8
Prb 16	Octb 8
Posb 16	PedCopp

Op de etiketten van hoofdwerk staat: H.W. Principal 8 Fu, etc,

Verder bv.: O.W. Octava 4 Fu, Ped. Trompet 8 Fu.

In 1993 (toen ik de verloren gegane foto wilde overmaken) was het orgel "ausgebaut"

vO 19/6'92 (en 29/6'93)

Olbernhau (Chemnitz/Marienberg), Stadtkirche.

1790 Joh.Chr.Kayser, Dresden.

Diverse disp. en intonatiewijzigingen. Drie stemmen op I naar achter verschoven wegens inbouw Salicional. Laatste schoonmaak 1947. Orgel is aan restauratie toe (D2).

Oppach (Dresden/Lobau), Dorfkirche.

1808 Gottfried Miersch, Kleinrohrsdorf. Alleen kas bewaard (D2).

Pfaffroda (Chemnitz/Marienberg) Dorfkirche (St Georgenkirche).

1715 Gottfried Silbermann (D. nr 3)

XIX Reparaties

1928 Alfred Schmeisser, Rochlitz. Wijziging toonhoogte door verandering tractuur en iets verstemmen pijpwerk. Buiten gebruik gestelde pijpen voor h" en c" niet weggenomen. Toevoeging Aeoline op pneumatisch laadje. C en Ds niet aanwezig

1966 Pitzscher, Crimmitschau, schoonmaak en herstel kleuren der kas, verwijdering niet originele klavierdeuren en het rooster voor de zijtoeren

1967 W. Ruhle & Sohn. Herstel toonhoogte en verwijdering Aeoline. Aanbrengen transpositieklavier. Ongelijkzwevende stemming

1968 Idem verwijdering Aeoline, diverse herstelwerkzaamheden (tot hier naar D2)

1991 bij mijn bezoek kerk in restauratie. Orgel niet te bespelen, wel te zien. Het zal nogmaals door Ruhle, nu te Moritzburg worden gerestaureerd.

1993 Bij mijn bezoek: September klaar. Het werk zal nu slechts bestaan uit schoonmaak (Mededelingen Pfarrer Johannes Dzijubek, Freiburger Strae 9, O-9331, Pfaffroda, tel. (1993:) 037360-6131

Het volgende was te zien:

M a n u a l C D - c'''	P e d a l C - c'
Principal 8 Fu	Subba 16 Fu
Cornet	Posaunenba 16 Fu
Octave 4 Fu	
Gedackt 8 Fu	Tremulante
Quintadena 8 Fu	Klingel (of Clingel?, buiten gebruik)
Rohrflote 4 Fu	
Nassat	
Octave 2 Fu	ped.toets C niet origineel
Quinta 1 1/2 Fu	D2: niet uitschakelbare ventielkoppel
Sufflote 1 Fu	
Mixtur 3 fach	

Cymbel 2 fach

Klaviatuur. In het Silbermann-museum te Frauenstein is toetsbeleg, afkomstig uit dit orgel. Indeling reg.knoppen:

Pr 8 Oct 4 Ged 8 Corn

Qdn 8 Nas Oct 2 Rfl 4

Q 1 1/2 Mxt Cymb Suffl 1

Trem Sb 15 Pos 16 Klingel

vO 17/7-'91 (en 1993)

Toevoegingen naar D2:

Mixtur Cymbel Cornet (op bank)

C 1 1/3 1 2/3 1 2/3

c 2 1 1/3 1 1 1/3 1

c' 2 2/3 2 1 1/3 2 1 1/3 8 (Roeren) 4 2 2/3 2 1 3/5

c" 4 2 2/3 2 2 2/3 2

'Originalzustand weitgehend gewahrt'

kl.f in D2 p 144 en zw/w f 44/46

Pillnitz. Zie Dresden.

Pirna-Zehista (Dresden/Pirna), Slotkapel.

1743 Joh.Ernst Hahnel, Meien.

Kas, lade en klaviatuur bewaard gebleven (D2)

Planitz. Zie Zwickau.

Plauen-Oberlosa (Chemnitz/Plauen), Dorfkirche.

1788 Joh.Gottlob en Christian Wilhelm Trampeli, Adorf

Op frontpijpen na bewaard, pneumatisch toevoegsel, 1932 winddruk verhoogd

Restauratie in voorbereiding (in 1978 dus) (D2)

Podelwitz (Leipzig/Borna), Dorfkirche.

XVIIIId geen historische gegevens bekend, alleen:

1954 R.Schmeisser, Rochlitz 'Instandsetzung' (D2)

Pomßen (Leipzig/Grimma), Dorfkirche.

Volgens stencil, aangetroffen in Lippersdorf: XVIIId, kas ouder: 1580.

D2 geeft:

ca 1600

1887 G.Hildebrandt Violonbas ipv corn 2, nw klav. met toetsen Cs Ds Fs Gs met octaafkoppels

1934 A. Schmeisser, Rochlitz, tongwerken, die alle weg waren, weer geplaatst.

P4 Sq2f Grobged8 Klged4 N3 O2 M3f Cy2f Vh8 (oorspr Tr8)

Ped Sb16 Violb8(1887) Pos16(1934) Corn2 (1934)

Mxt 1 2/3 1/2 oct.rep op c'

Cy 1/3 1/4 octaafrep op alle c's t/m c" 2 2/3 2

Trem, Cymbelst, Vogel-Gesang, pedkopp

(tot hier D2, die schrijft: restauratie noodzakelijk en waarin f)

Ponitz, (Leipzig/Schmolln).

1735-37 G. Silbermann (D nr 27)

1864 K.E.Poppe, Altenburg, mech. ped.koppel, ipv basventiel

1936 H.Eule, Bautzen, rest. laden en mechaniek, vernieuwing verwormde pijpen, veel pijpvoeten en onderdelen
Posaune

1957 Idem na-intonatie

1961/63 kleurherstel

1966 reparaties

1984 Eule nogmaals restauratie: Nieuwe pulpeten, invoering weggenomen (m.t.pl 1992).

Meeste gegevens van voor 1984 naar D2 (hierin kl.foto). In D staat: Geheel bewaard. Klank bevredigend op tongwerken na, ook in OB apr'69)

Werck, CD-c'''

Principal 8 F Gr.p.in zijvelden

Viol di Gamba 8 Fu

Bordun 16 F

Octava 4 Fu

Cornet

Rohrflöte 8 F

Spitzflöthe 4 F

Quinta 3 Fu

Octava 2 F

Tertia klinkt als open fluit

Mixtur 4 fach 1 1/3', kwart/quint rep.op c, c', c''

Glockenspiel af c'

Tremulant

Oberwerk

Principal 8 F gr.p. in middentoren
Octava 4 F
Gedackt 8 Fuss
Quintadehn 8 Fu
Röhrflote 4 F
Nassat 3 F
Octava 2 F
Gemhorn 2 F
Quinta 1 1/2 F
Suffloethe 1 F prest.mensuur
Sesquialtera C 4/5', c' 1 3/5', 1 fach
Cymbel 2 fach 1', kwart/quint rep. op c, c', c"
Vox humana (8')
Scwebung
Pedal, CD-c'
Principi Bass 16 Fu
Octav Bas 8 Fu
Posaunen Ba 16 Fu

Balgglocke afwijkende (kleine) knop
(Ped.koppel)
Schiebekoppel

Klaviatuur: oud op ped.klavier na. Oude bank buiten gebruik, maar ter plaatse aanwezig.

Achter de reg.namen staat steeds M, O (niet bij de pedaalregisters, die hebben in hun naam steeds het toevoegsel 'Ba').

Indeling reg.knoppen:

Pr8		VdG8
Pr8	Oct4	
Bd16		Oct4
Ged8	Qdn8	
Corn		Rf8
Rf4	Nas3	
Spf4		Qnt3
Oct2	Gh2	
Oct2		Tertia
Q1 1/2	Suffl	
Mxt		Glsp
Sesq	Cmb	
Trem		Octb8
Voxh	Schweb	
PrB16		PosB
(Pedk)	Blggl	

Bijzonderheden. Je kunt zo vanaf de kansel in twee stappen op de orgelbank komen. In 1992 vond Schrammek dit het beste Silbermann-orgel: De kerk stamt uit dezelfde tijd, het orgel is tegelijk met de kerk ontworpen.

vO 18/6'92

Pötschau (Leipzig/Borna), Dorfkirche.

1815 Joh.Chr.Poppe, Stadroda XX enige wijzigingen (D2)

Püchau (bij Wurzen), voormalig orgel

1729 G.Silbermann (Dahnert positief nr 4. Dit kan niet: D2: 2 man, ped. 20 st.) 1727-29 vlg B

1919 afgebroken wegens ernstige aantasting door houtworm, 1 octaaf toetsen in het Silbermann museum te Frauenstein.

1920 kwam er een orgel van Jehmlich. (jaartal van B) (D2)

Pulsnitz (Dresden/Bischofswerda) Pfarrkirche.

1779 Gebr. Pfützner, Pulsnitz, kas bewaard (D2, f)

Radefeld (Leipzig/Delitsch), Dorfkirche.

ca 1775 Joh.Christian Friedrich Flemming, Torgau
1939 rest. A.Schmeisser, Rochlitz (D2)

Radibor (Dresden/Bautzen) Katholische Kirche.

1690(?) in Praag gebouwd, volgens aantekening in het orgel.
Copula Maior 8' hout, Copula minor 4' hout Principal 2' metaal, winddruk 45 a 50 mm
1937 Hermann Eule, Bautzen restauratie, uit die tijd stamt de grijze kleur
(D2)

Ramsdorf (Leipzig/Borna) Dorfkirche.

1767 Joh.Jacob Gerstenberger, Geringswalde
1869 ombouw
1966 gereconstrueerd door R.Schmeisse
Van pijpwerk slechts deel origineel (D2)

Reichenbach (Chemnitz) Stadtkirche St Petri und Pauli.

1723-25 G. Silbermann, D nr 13, 2 man, ped, 29 st
1773 herstel na kerkbrand door gebr. Trampeli (niet in D2)
1856 wijziging
1927 gepneumatiseerd, onherkenbaar veranderd tot 3 man. orgel
B schrijft: 'Nur Gehause erhalten'
D2: bewaard: 23(?) st. en houten delen van het front zonder middentorenbekroning (gr.deels ontleend aan D2, waarin f)

Reichenbach (Chemnitz) St. Trinitatis

1730 G. Silbermann (naar B, ontbreekt bij D, wel in D2)
1773 gedeeltelijk vernietigd door stadsbrand.
1782 J.G.Trampeli. 1912 afgebroken. Kas in gewijzigde vorm aanwezig

Reinhardtsgrimma (Dresden/Dippoldiswalde), Dorfkirche

1729-30 G.Silbermann. (Dahnert nr 21).
In de kerk zijn afschriften te lezen van:
Rapport van S. over het voormalige orgel:
1. Plaats ongeschikt (in het koor)
2. Kort octaaf
3. Het is geen reparatie waard
4. Reparatie is weggegooid geld. Daarna zou toch nieuwbouw moeten volgen.
Contract, 17 oktober 1725.
Hierin o.m. de dispositie. Verschil met huidige (op Salicional na): Volgens contract zou de Terts op het hoofdwerk komen.
'Haupt-Manual von gravitatischen Messuren'
Prestant 8 f: F in front, rest hout binnen
Rohrflote 8 f: een octaaf hout, rest metaal
overige stemmen tin, front Engels tin
andere 'Clavier: von delicaten und lieblichen Messuren'
Gedackt 8 f, 1 octaaf hout, rest metaal
Rohrflote en Nasard metaal, rest van tin
'Das Pedal spielet durch a Parte Ventile ins HauptManual mit ein, welche zur Gravitat des Zwecks, ein groer contribuieret.'
De Tremulant wordt ook genoemd.
Anneemsom: 800 Thaler
Keuring, etc.
Keuringsrapport van Jacob Lehmann, Cantor en Organist Dippold. Het is in dichtvorm geschreven en vermeldt niets dan lof.
Orgelinwijding 1737.

1853 windvoorziening vernieuwd (Dahnert, die Orgeln G.S.) D en D2: 28 houten en 4 tinnen pijpen vervangen, 100 nieuwe voeten, nieuwe ventielveren. Pulpeten door messingbussen vervangen. Pedkoppel in-/uitschakelbaar gemaakt, deels nieuw toetsbeleg, gelijkzwevende temperatuur
1910 J.Jahn, Salicional op pneum. laadje
1935,'40,'53 Reparaties Jehnlich, laatste keer: verlaging winddruk.
D: Er is houtworm, verder is de toestand goed.
D2: veel kernsteken.

Dispositie, vermoedelijke volgorde slepen op grond van indeling reg.kn.:

Werk CD-c'''	Positif CD-c'''	Pedal CD-c'
Principal 8 Fu 1)	Gedackt 8 Fu	Subbass 16 Fu
Octave 4 Fu	Rohrflo te 4 Fu	Principal-Bass 8 Fu
Quitaton 8 Fu	Nasat 3 Fu 6)	Posaunen-Bass 16 Fu
Rohrflote 4 Fu 1)	Octave 2 Fu	
Cornett 3 fach 2)	Tertie 1 3/5 Fu 7)	Tremulant 9)
Spitzflote 4 Fu 3)	Quinte 1 1/2 Fu	? (doet niets)
Quinte 3 Fu	Sifflo te 1 Fu 7)	Ped.koppel
Octave 2 Fu	Cimbel 2 Fu 8)	
Mixtur 4 fach 4)		
Salicional 8' 5)		

1) zie contract

2) 2 2/3, 2, 1 3/5

3) klinkt als zachte prestant

4) C 1 1/3, c 2, c', 2 2/3, c'' 4, klinkt zeer wijd (D2: gewoon zonder db.k.)

5) kennelijk latere toevoeging. Bijna onhoorbaar

6) verm. als gebruikelijk bij S.: Bas Roerfluit, dc. open

7) klinken als dunne prestant

8) C 2/3, c 1 1/3, c' 2, c'' 2 2/3 (D2 gewoon 2 st zonder dbkoren)

9) Werk, functionneert haast niet. Gek, dat hij bij gebruik van veel stemmen wel werkt.

Reinhardtsgrimma - vervolg.

Frontpijpen. Opgeworpen labia, rond, in de torens en vier grootste in middenvelden beneden, rest middenvelden (onder en boven) spits. Vlgs D 27 stomme frontpijpen

Opstelling. Positif achter Werk. Tertsopstelling in discant ook op lade, voor zover te zien. Het dan zo iets zijn:

Mechaniek. Geen wellen voor registermechaniek

Klaviatuur. Indeling registerknoppen:

Pr 8	Oct 4	
Qtn 8	Rf 8	
Corn	Spf 4	
Qnt 3	Oct 2	
Mxt	Ged 8	(Bij de registers van het 2de manuaal staat er steeds 'Oberm.' voor de registraam.)
Rf 4	Nas	
Oct 2	Trt	
Qnt 1 1/2	Siffl	
Cmb	Trem	
Pedk	Pos	
Sb	Pr.bs	(door etiquet van Pos.bass knopje, dat niets doet)
	Sal 8	(afwijkend knopje)

vO 12, 13 en 14/7 '91

Ringethal.

D:

17?? G.Silbermann. Positief nr 8. 'Ondanks wijzigingen en slechte toestand klank nog zeer fris'.

B: 1723?

D2:

ca 1725 volgorde : P4 Sfl1 Q11/3 O2 Rf4 Ged8

1850 Ladegast Toev. Holzpr.8 (op nooit gebruikte sleep) en ped. met 1 stem. Opsch. 1 1/3 tot 2 2/3, verplaatsing?

1953 Gebr. Jehmlich herstel

1966 R.Schmeisser herstel 1 1/3, verplaatsing

m.t.pl.:

1842 Sb aangebouwd, niet Holzpr., zoals D2 schrijft. Voor 1966 stond het orgel boven het altaar, nu daartegenover, aan de W.zijde dus.

Manual CD-c''' Pedal C-c' (uit 1842)
Principal 4 f b/d Subbass 16 f
Gedackt 8 f
Rohrflote 4 f b/d Pedalkoppel
Octava 2 f b/d 3 loze knoppen
Quinta 1 1/2 f b/d 1)
Sifflet 1 f b/d

1) Volgens het verhaal in D2 zou het hoogste octaaf nieuw moeten zijn. Hiervan bleek ons niets.

De volgorde blijkt uit de volgorde der reg.knoppen: Achter front omgekeerd van 1' naar 8'

Indeling knoppen (van de rechterzijde ben ik niet zeker):

Pedk Sfl Oct x Ged Oct Sfl Sb
Pr Qnt Rf x x Rf Qnt Pr

Het orgel klinkt veel beter dan het vergelijkbare positief in Schweikershain
vO 30/6'93

Rochlitz (Chemnitz) Peterskirche.

1726-27 G.Silbermann (D nr 17)

1894 vervangen door nieuw orgel (D2)

Rossau (Chemnitz/Hainichen), Dorfkiche Niederrossau.

D2 schrijft: ca 1660/70

P4 Mxt N3 Fl.minor4 Q3 O2 T13/5 Fl.maior8(hout) Pr8(XVIII of XIX)

Ped ViolaG8 P8(toev.XIX)

Trem, Tympanum (2 lage ped. pijpen 1/2 toon verschillend), Zimbelst(nw), Calcantur

Volgorde niet orig. Mxt 3 st 1' met oct.rep op f en fs'

Tertia is nu Cornet 3 st met pijpw. van versch. herkomst

1954 en '55 rest. Eule (tot hier D2, f nr 71)

1730 werkzaamheden Trampeli (die Trampel hette en z'n naam veritalianiseerde en leerling van Silbermann was), "Anno 1730" (m.t.pl.)

Bij elke registertrekker bevinden zich 2 registerschilden; wat hier tussen haakjes is geschreven, is de oudste. Als de opgave van D2 juist is, moeten er later wijzigingen hebben plaatsgevonden.

Dispositie, de volgorde is ongeveer aldus:

Manual CD-c'''

Principal 4 Fuss (Prencipal)

Mixtur 3 fach (Mixtur) C 1, fs 2, fs' 4

Nassat 3 Fuss (gelijk)

Kleingedackt 4 Fuss (gelijk)

Quinta 3 Fuss (onleesbaar)

Octava 2 Fuss (Octava?)

Tertia .. Fuss (onleesbaar) 1 3/5, Prestantmensusuur

Grobgedackt 8 Fuss (onleesbaar)

Viola di Gamba 8 Fuss (onleesb.) geheel doorlopend, conisch open, gr.oct. is Quintadeen

Pedaal CD-c'

Subbas 16 Fuss (Subbass)

Violon 8 Fuss (VioloGamb) (hout, conisch open)

Tremulant (onleesbaar)

Cimbelstern (onleesbaar)

Tympanum (onleesbaar) (2 lage pijpen, ca 1/2 seconde verschillend)

Vogelgesang (onleesbaar)

Gekke brede boventoetsen, zowel in man. als ped. Trampeli?

De klank is wat onbeduidend en krasserig

Indeling reg.knoppen:

Pr 4 Gr.ged

Nas Kl.ged

Q 3 Oct 2

Trt Mxt

VdG Violon

Trem Sb

Tympanum Cmbst

Vog.ges

vO 30/6'93

Rötha (Leipzig/Borna), Stadtkirche St Georg.

1718-21 G. Silbermann en Z.Hildebrandt, Freiberg (D nr 10 en D2).

1833 Urban Kreutzbach, Tremulant vervangen door Pedaalkoppel

1917 Inlevering van 13 stomme frontpijpen in de middentoren onder, in 1930 nieuwe van gelijk tingehalte geplaatst

1935 Eule, reiniging, anti-houtwormbehandeling, houten pijpen en enkele pijpvoeten vervangen, nieuwe tremulant geplaatst, 3 spaanbalgen vervangen door magazijnbalg en elektrische windaandrijving (D)

1947 herstel na oorlogschade (door vernielingen aan dak der kerk), vooral ped.laden (D2)

Dispositie (De volgorde op de laden afgeleid uit de rangschikking der reg.knoppen, voor Oberwerk: zie hetgeen D schrijft):

Werck CD-c'''	Oberwerk CD-c'''
Principal 8 Fu	Principal 4 Fu
Bordun 16 Fu	Quintadena 8 Fu
Octava 4 Fu	Gedackt 8 Fu
Cornet 2 2/3', 2', 1 3/5'	Rohr Flote 4 Fu
Rohr Flote 8 Fu	Nasat (bas gedekt)
Spitz Flote 4 Fu	Octava 2 Fu
Quinta 3 Fu (pr. mens.)	Tertian (alleen 1 3/5', openfluit)
Octava 2 Fu	Quinta 1 1/2 Fu
Mixtur C 1 1/3', c 2', c' 2 2/3', c'' 4'	Sifflet 1 Fu
Cymbeln C 1', c 1 1/3', c' 2', c'' 2 2/3'	Mixtur C 1', c 2', c' 2 2/3', c'' 4'

P e d a l CD-c' (en een stomme boventoets voor Cs)

Principal Ba 16 Fu (hout)

Posaune 16 Fu

Trommete 8 Fu

Ped.koppel (ventielkoppel: Oberwerk wordt dus niet mee gekoppeld, toetsen bewegen niet)

Schiebekoppel (trekkoppel, werkt indien man II naar achteren is geschoven)

Tremulant (1935, alleen Werck, niet Oberwerck)

Een knop die vastzit (Klingel geweest?)

Toevoegingen dispositie naar D2:

Mixtur (Werk) normaal 3 sterk zonder dubbelkoren

Cimbeln idem 2 sterk

Mixtur (Obw) idem 3 st

Klaviatuur. Indeling reg.knoppen:

Pr 8	Pr 4	Qdn 8	Bd 16
O 4	Ged 8	Rf 4	Corn
Rf 8	Nas	O 2	Spf 4
Q 3	Trt	Q 1 1/2	O 2
Mxt	Sfl 1	Mxt	Cmb
PrB 16	Trem	Tr 8	Pos 16
?		Pedk	

Rötha, St Georgenkirche - vervolg.

Windvoorziening. Magazijnbalg 1935, oorspr 3 spaanbalgen (D)

Frontpijpen. D schrijft: 13 pijpen in onderste middentoren stom, daarachter zit geen pijpwerk of lade maar de tractuur voor het bovenwerk.

Indeling frontpijpen

23 13 24

11 15 13 16 11

Indeling bovenwerk:

Mxt x x Mxt

Sfl

Q 1 1/2 A B

Trt

Oct 2 G Gs

Nas

Rf4 F Fs

Qd 8

Ged 8 Ds E

Pr 4 Pr 4

C D

h" ... cs H A G F Ds C x x D E Fs Gs B ... c" (dit komt geheel niet overeen met bovengenoemde indeling).

Ook de volgorde Qdn en Ged 8 zou vlgs de rangschikking der reg.knoppen anders zijn.

Toonhoogte. Koortoon behouden (D).

Adres.

Mededeling Gijs v. Schoonhoven: tel Kanzlei 09-37-426-2228, Cantrix Annette Gro, kennis van Annette v.Schoonhoven-Wiedo

vO 8/7'91, f in D2

Rötha (Leipzig / Borna), Marienkirche.

1721-22 G.Silbermann (D nr 11)

1834 Urban Kreutzbach. Reparatie. Pedaalkoppel kosteloos (unentgeltlich) aangebracht. Gelijkzwevend gestemd. Tremulant verwijderd.

1917 Inlevering van 29 stomme frontpijpen.

1935 Eule, 'durchgreifende' reparatie, ontbr. pijpen, o.m. 4 kleine bijgemaakt.

1942 afgebroken wegens bouwvalligheid der kerk en in 1945 in de St.Gergkerk opgeslagen.

1950 opgesteld in oude raadhuis Leipzig, later op Bachtentoonstelling inb Berlin.

1960 Eule weer geplaatst op oude plaats, bij hem is vlgs m.t.pl. het orgel in onderhoud. (Gr.deels naar D2)

Dispositie. De volgorde op de lade blijkt exact te zijn volgens de indeling der reg.knoppen (te zien van voorzijde tussen voeten frontpijpen)

M a n u a l C.D - c"

PRINCIPAL 8 Fu

veel

OCTAVA 4 Fu nieuwe stukken recent ingesoldeerd

Gedackt 8 Fu

P e d a l C.D - c'

SUBBAS

quinteert te

Pedalkoppel

1834

Rohr Flöte 4 Fu

NASSAT 3 Fu bas Roerfluit, dc. verm. open

OCTAVA 2 Fu

TERTIA geheel open fluit

QUINTA 1 1/2 Fu duidelijk prest.mensuur

SUFFLET 1 Fu prestant-achtig

Cymbeln

C	1	2/3
c	1 1/3	1
c'	2	1 1/3
c"	2 2/3	2

tweede koor nieuwer dan Silbermann (zijn dat die 4 pijpen uit 1935?)

Klaviatuur. De registernamen die niet in HOOFDLETTERS zijn geschreven, zijn in gothische letters genoteerd.

Indeling:

Pr 8

Oct 4

Ged 8

Rf 4

Nas	Oct 2
Tertia	Q 1 1/3
Suffl	Cmb
Pedk	Sb

Achterwand. Van één der orgels in Cotha nam ik waar, dat er geen achterwand was. Ik meende het kleine orgel
Frontpijpen. D. geeft nog de indeling:

15	15
7	13
7	12
7	7

Tractuur: Bij verm. beide orgels te Rotha: wellenbord aan voorzijde.

Windvoorziening. Er zijn 2 spaanbalgen (D)

Ik vond het orgel zeer fraai. De mooie accoustiek der kerk werkt hier natuurlijk aan mee.

vO 8/791, f in D2

Rothenkirchen (Chemnitz/Auerbach) Dorfkirche.

1800 J.G. en C.W.Trampeli

1913 dispositiewijziging en toonhoogteverandering

1960 herstel oorspronkelijke dispositie en toonhoogte tot a=440 verhoogd (D2)

Rückersdorf (Dresden/Sebnitz), Dorfkirche.

1796 Johann Gottfried Miersch, Kleinrohrsdorf

Alleen kas, in gewijzigde toestand, bewaard (D2)

Sadisdorf (Dresden/Dippoldiswalde), Dorfkirche

1750 Jacob Oertel, Grunhain

Kas en aantal registers bewaard gebleven. Thans pneumatisch (D2)

Schellenberg (Chemnitz/Floha) Dorfkirche

1782 Joh.Christian Friedrich Treubluth, Dresden.

Orgel lijkt nog geheel in tact (D2, f)

Schlunzig (Chemnitz/Glauchau) Dorfkirche

1724 Joh.Jacob Donati der Altere (?), Zwickau

1881 (en eerder?) dispositiewijzigingen

1938 nieuwe Mixtur uit oude pijpen samengesteld (D2)

Schmiedeberg (Dresden/Dippoldiswalde)

Dreifaltigkeitskirche

Joh.Tobias en Joh.Christian Dressel, Buchholz

Kas bewaard gebleven (D2, f)

Schneeberg-Neustadte (Chemnitz/Aue)

Liebfrauenkirche

1812 J.G.Trampeli

1909 gepneumatiseerd. Kas en deel pijpwerk bewaard gebleven (D2)

Schönau (Chemnitz/Zwickau)

1823 F.W.Trampeli. Later sterk gewijzigd, o.m. disp. wijz. inkorten pijpwerk en nogmaals omstemmen door wijziging tractuur (D2)

Schönfels (Chemnitz/Zwickau) Schlokapelle

1730 positief, 6 st. Grootste deel pijpwerk verloren gegaan, gedekten wijder dan die in Bergbaumuseum Freiberg, maar dunwandig (D2)

Schweikershain (Chemnitz/Rochlitz) Dorfkirche

ca 1750 G. Silbermann (D: positief nr 7) of een zijner leerlingen (D2), gebouwd als interim-orgel in de Hofkirche te Dresden

1759 op 'Chorempore' te S. opgesteld

1823 Aeoline ipv Cimbels

1956 Eule Aeoline wordt weer Cimbels (D2)

1989/90 Eule restauratie, herstel kleuren naar orig. resten, opnieuw verguld. Eule heeft aan de bouwwijze vastgesteld, dat het orgel van G.Silbermann is (m.t.pl.).

In D lezen we: Sterk gewijzigd en pijpwerk versneden (voor 1956), daarvan blijkt niets in D2.

Disp. komt overeen met oorspr. vlgs D. Volgorde lade gecontroleerd:
Manual CD-d"
Principal 4 fuss Bass/Discant
Cimbel 2 fach (nieuw)
Quinta 1 1/2 Bass/Discant
Octava 2 fuss Bass/Discant
Gedackt 8 fuss

Pedal CD-c'
Subbass 16 fuss

Tremulant (werkt slecht)

(Ped.koppel) knop zonder naam

Reg.indeling:

Cmb 2 f Oct 2 bs Ged 8 Q 1 1/2 dc
Pr 4 bs Q 1 1/2 bs Trem Sb 16 Oct 2 dc Pr 4 dc
(Pedk)

Het klavier is niet afsluitbaar, zoals bij andere S.-orgels.
Dak verdwenen.
Tuffende en spuckende intonatie, wat krasserige Ged. 8'.
Zeer slechte instabiele windvoorziening, die o.m. non-legato-spel in het pedaal onmogelijk maakt.
vO 30/6'93

Seerhausen bij Riesa (niet in Sachsen?)

17?? G.Silbermann, D: positief nr 9. Hij schrijft: in 1ste wereldoorlog 'dem Vaterland geopfert worden', zie Flade
Ontbr. in D2

Siebenlehn (Chemnitz/Freiberg) Stadtkirche

1811 Carl Albrecht Heinrich von Knoblauch, Halle
Kas en 3 stemmen bewaard gebleven (D2)

Skassa (Dresden/Groenhain) Dorfkirche

1758 Joh.Christian Pfennig, Crobeln b.Meien. Pijpen met geperste labia
1818 J.G.F.Zollner, toevoeging pedaal
Lijkt op frontpijpen na geheel bewaard. (D2, f)

Sornzig (Leipzig/Oschatz) Dorfkirche

1810 J.G.Trampeli. Vox humana verm. 'nach Silbermannischer Art', Nasat, frontpijpen en een Mixtuurkoor, balgen,
kklavieren en man.koppel weg. (D2)

Stangengrün (Chemnitz/Zwickau) Dorfkirche

1769 Joh.Jacob Schramm, Mulsen St.Niclas. Posaune en Mixtur weg (D2)

Steinbach (Leipzig/Borna) Dorfkirche

ca 1724 Joh.Ernst Hahnel, Meien
Frontpijpen weg, enige pijpen 1922 vernieuwd (D2, kl.f nr 58).
Bij bezoek 1993 troffen wij het volgende orgel aan: 1932 met oude delen 3 reg. fa Schuster Zittau, oude was Hausdorfer.

Störmthal.

Tenzij anders vermeld, historische gegevens naar D2.

1723 Zacharias Hildebrandt, ter vervanging van een ouder orgel, gekeurd 'abgenommen' door J.S.Bach op 2/11'23. Er is geen schriftelijk rapport bewaard gebleven, maar hij heeft het 'vor tuchtig und beständig erkannt und geruhmet' (D2). Het was Hildebrandts 2de orgel. Aan Bach moet hij de grote opdracht later te Naumberg te danken hebben. Hildebrandt was veel flexibeler dan Silbermann en liet zich graag adviseren, bv. door Bach. In tegenstelling daarmee was Silbermann zeer van eigen kunnen overtuigd. (m.t.pl.: Heer Weißmann).
Het orgel werd ingewijd met de uitvoering van de cantate BWV 194 Hochtsterwunsches Freudenfest onder B's leiding.

1731-54 Onderhoud, daarbij wordt meestal (tot 1748) 'Hildebrandt uit Leipzig' genoemd..

1776 Johann Gottfried Mauer, Leipzig, reparatie.

? Bazuin vervangen door Violon 8'.

1840 Urban Kreutzbach, Birna (?). Reiniging, vernieuwing pulpeten, man. toetsbeleg, gehele ped.klavier,

- koppelventiel, beide spaanbalgen, deel van windkanaal. De (slechte) Violon (Ped.) door Principal 8' vervangen, wat werkzaamheden aan pijpwerk.
- 1905 Reparatie, bijplaatsing Gamba 8' en Aeoline 8' op pneumatisch toevoegsel.
- 1917 Frontpijpen ingeleverd.
- 1934 Hermann Eule, Bautzen. Verwijdering strijkers. Bazuin toegevoegd, orgel vestemd door omhangen mechaniek. Toen nieuwe frontpijpen?
- 1974 Reparatie VEB Orgelbau Bautzen.
- Dispositie. Veel gegevens ontleend aan in kerk aanwezige foto's van het orgelinterieur en van hetgeen te zien was door tussen de voeten der frontpijpen te kijken. Verder van D2 (die van de oorspronkelijke toonhoogte uitgaat):

M a n u a l C-c''' (in volgorde lade, overeenkomstig indeling registerknoppen)

- Principal 8' grote houten verkropte pijpen opzij, mogelijk alleen de nieuwe C en Cs (of oude C en D, die nu Cs en Ds zijn?). Frontpijpen 1934. D2: oorspr. C,D-A vuren, af B eng.tin)
- Prestant 4' C-d in front, die zullen ook wel uit 1934 stammen. (D2: eng.tin)
- Quintaton 8' geheel zelfstandig af C, van voren driehoekige labia en kastbaarden (D2: eng.tin)
- Gedackt 8' (D2: C,D-c vuren, rest metaal)
- Rohrflote 4' (D2: metaal, af cs'' open conisch, tin)
- Nassat 2 2/3' bas roerfluit, dc open (D2: af e')
- Octave 2' (D2: eng.tin)
- Terz 1 3/5' Open fluit (D2: wijd, eng.tin)
- Quinte 1 1/3' prest.mens. (D2: eng.tin)
- Siffloete 1' bijna prestant (D2: eng.tin)
- Mixtur 3 fach C 1 1/3 1 2/3
cs 2 1 1/3 1
cs' 2 2/3' 2 1 1/3
cs'' 4 2 2/3 2 (oorspr. repetities natuurlijk op c's)
- Cornett 3 fach c' 2 2/3 2 1 3/5 niet verhoogd opgesteld. (D2: eng.tin)
- P e d a l C-c' (volgorde gerekend vanaf de muur):
- Subbass 16'
- Principalbass 8' (D2: vuren 1840 op oorspr. windstok Posaune)
- Lbl.Posaune 16' op overhangend kennelijk toegevoegd canceldeel, toevoeging 1934.

(Ped.koppel) naam ontbreekt, ventielkoppel.
Oorspronkelijk was er ook een Tremulant.

Störmthal - vervolg

Opstelling: Zie tekening. Opzij zitten wat grote vuren houten pijpen, verm. ook open pijpen der beide Prestant 8'. Ergens bij het looppad staan de pijpen voor de twee toegevoegde tonen voor alle registers. Achter de zijtorens staan geveerde houten pijpen.
Het pedaal staat achter het looppad.

Frontpijpen. Niet alles nagegaan. H van Pr 4' staat in rechter zijtoren, c in de linker, de rest staat in de middentorten en in de tussenvelden. Van Prestant 4' staan de grootste pijpen in de zijtorens. d stasat nog in een tussenveld, de kleinere binnen.

Tractuur wellenbord en ventielen aan voorzijde.

Klaviatuur. Reg.inscripties (op de knoppen), kennelijk ook de nomenclatuur niet origineel, indeling:

Pr 8 Qt 8 Ged 8 Pr4
Rf 4 Okt 2 Trtz Nas
Q 1 1/3 Mxt Corn Siffl
Sb 16 Prb 8 Pos 16 Pedk
Ped.klavier uit 1934

Naar ik meen: zwarte ondertoetsen (beleg nog uit 1840?)

Kas wit geschilderd, ornamenten verguld

Windvoorziening. Twee spaanbalgen

Pijpwerk. De grote pijpen hebben stemkrullen. De gedekten hebben losse hoeden met leer ertussen. Er zijn open houten pijpen met metalen stemdeksel.

Van de prestanten zijn 't beste: Quint 1 1/3', Octaaf 2' (hoewel niet overal even goed) en het grootste deel der Prestant 4', die veel voller klinkt dan de strijkerige Principal 8' uit 1934.

De Quintadeen klinkt zeer snuiverig maar mengt voortreffelijk met Prestant 4', veel minder goed met de fluiten.

Algehele toestand. Doorspraak in de lade.

vO 9/7'91

Straßberg (Chemnitz/Plauen) Dorfkirche.

1804 G.Trampeli

Pr 8, Mxt en I' weg (D2, f)

Struppen (Dresden/Pirna) Dorfkirche.

ca 1740 Joh.Ernst Hahnel, Dresden

Disp. wijziging, 1927 uitbreiding met man II (D2)

Taucha, Ortsteil Dewitz (Leipzig) ??kerk.

ca 1800, 4 vt orgel. Frontpijpen en alle C en Cs ontbreken en aantal houten pijpen en onderdelen (D2)

Thonhausen (Leipzig/Schmolln), Dorfkirche.

1746 Tobias Heinrich Gottfried Trist, Altenburg

1799 Na blikseminslag orgel geheel door elkaar geraakt

1913 ombouw

1970 H.Lahmann, Leipzig, restauratie

Kas, laden en enig pijpwerk bewaard. Klavier van voormalig Trost-positief uit slot Altenburg (D2, f)

Thonhausen-Wettelswalde (Leipzig/Schmolln), Dorfkirche.

1793 C.G. en G.H. Trampeli. Veel pijpwerk verdwenen (D2)

Tiefenau. Zie Lichtensee.

Tuttendorf. Zie Conradsdorf.

Unterwürschnitz (Chemnitz/Oelsnitz), Dorfkirche.

1792 J.G.Trampeli. Veel pijpwerk verdwenen. 'Durch den spateren Einbau von Treppenhausem beiderseits hat der Prospekt an Wirkung eingebut' (??) (D2)

Waldheim (Leipzig/Dobeln), Schloßkirche.

1746 Joseph Martin, kas 1927.

Ca 4 st. weg. Orgel niet te bezichtigen (in 1980) (D2)

Waldkirchen (Chemnitz/Reichenbach) Dorfkirche.

1777 J.G. en C.W.Trampeli. Alleen kas bewaard (D2, f)

Waltersdorf (Dresden/Zittau).

1765 Joh. Gottlieb Tamilius (?), Zittau. 3 registers en frontpijpen weg (D2)

Wechselburg (Chemnitz/Rochlitz), Pfarrkirche St.Otto.

1781 Johann Jacob Schramm, Mulsen St.Niclas. Enige stemmen verdwenen. Pijpwerk (op Spitzflote na) enger gemensureerd dan bij Silbermann (D2).

Weesenstein (Dresden/Pirna) Schloßkapelle.

1741 Joh.Tobias Dressel, Buchholz, kas bewaard (D2, f).

Wegefahrt bij Freiberg.

jaar onbekend, G.Silbermann (D nr 37). Orgel wordt ergens genoemd. Thans verdwenen. Niet genoemd in D2.

Weigmannsdorf (Chemnitz/Brand-Erbisdorf), Dorfkirche.

1771 Adam Gottfried Oehme, Freiberg, 4 st. en frontpijpen weg (D2)

Weltewitz. Zie Jeswitz.

Wermsdorf (Leipzig/Oschatz), Hubertusburg, Schloßkapelle.

1752 Tobias Schramm, Dresden. Kas en enig ander materiaal bewaard (D2)

Wilschdorf (Dresden/Sebnitz), Dorfkirche.

1802 Joh. Gottfried Miersch, 4 vt orgel. Mixtur en frontpijpen weg. Principal 8' dc later met bas (hout) aangevuld (D2)

Windischleuba (Leipzig/Altenburg), Dorfkirche.

1822 F.W.Trampeli, ca 1900 verbouwd (D2)

Wohlbach (Chemnitz/Oelsnitz), Dorfkirche.

1835 Christian Friedrich Polster, Erlbach 4 vt orgel, lijkt geheel origineel, is aan rrestauratie toe (D2)

Wolkenburg (Chemnitz/Glauchau) Neue Dorfkirche.

1802 J.M. of F.W.Holland, Schmiedefeld. Nog gedeeltelijk origineel (D2)

Wolkenstein (Chemnitz/Zschopau), Stadtkirche.

1818 Christian Gottlob Steinmuller, Grunhain. Later enige wijzigingen (D2,f)

Zehista. Zie Pirna.

Zethau (Chemnitz/Brand-Erbisdorf), Dorfkirche.

1788 A.G.Oehme. Lijkt goed bewaard. Laatste restauratie door Ruhle: winddruk verhoogd tot originele 80 mm en gestemd 'in einer Temperatur der Erbauungszeit'. Er zijn kernsteken (D2, f 64 en 65)

Zittau (Dresden), Johanniskirche.

Voormalige orgels

1685 Dressel thans in Ebersbach

1737-41 G.Silbermann (D nr 29) (16 vt), 1757 door oorlogshandelingen verwoest

Tekening Silbermann bewaard, D2, f nr 63)

Zitzschen (Leipzig/Leipzig), Dorfkirche.

1795 J.G. en C.W.Trampeli

Later disp.wijzigingen, toonhoogtewijziging door 'Umhangen' der tractuur (D, f)

Zöblitz (Chemnitz/Marienber), Stadtkirche.

1738-42 G. Silbermann (D nr 31)

1894 o.m. pijpen verlengd (D2 alleen: na-intonatie, ped.koppel diverse mechanische vernieuwingen)

1903 Gebr. Jehmlich, Cimbel weggenomen, toonhoogteverandering door verplaatsing pijpwerk op de lade. Nieuwe pijpen voor C, Cs, D

1952 Idem cimbel geplaatst, Dolce blijft (D2)

Zschopau (Chemnitz), Stadtkirche (St.Martin).

1755 Jacob Oertel, Grunhain, 16 vt 33 st.

1932 gepneumatiseerd.

Bewaard: Kas, groot deel pijpwerk, zij het in sterk gewijzigde vorm. (D2, f's)

De organist H. von Strauch heeft met hulp van de orgelmaker Wunning veranderingen doorgevoerd en zoveel mogelijk de registernamen in de spelling van het oorspronkelijke contract op de registerwippers aangebracht. Er zijn plannen het orgel ooit weer mechanisch te maken.

Dispositie (volgorde wippers):

I. C-a'''	II. (zweel weggenomen)	Pedal C-f
Principal 16 fusz	Qvintadena 16 fusz	Qvintadena 16 fusz (tr)
Pordun 16 fusz	Liebl.Gedackt 8 fusz	Clarinba 4 fusz 6)
Viol di Gamba 8 fusz	Qvintadena 8 fusz	Violonba 8 fusz
Rohrfloeth 8 fusz	Principal 8 fusz	Principalba 16 fusz
Viol d'amour 4 fusz 1)	Rohrfloeth 4 fusz	Untersatz 16 fusz 7)
Prinz. Octava 8 fusz	Principal Octava 4 fusz	Posaunenba 16 fusz
Praestanda 4 fusz	Nasat 3 fusz	Trompetenba 8 fusz
Qvinta 3 fusz	Super Octava 2 fusz	
Doublette 2 fusz	Quinta Octava 1 1/2 fusz (Pr)	
Tertia uber 2 fusz	Flageolet 1 fusz	
Cornet (c')	Mixtur 3 fach 4)	
Mixtur 4 fach 2)	Hobo 8 Fu 5)	
Cimbel 3 fach 3)	Schwebung (tremulant)	
Tompete 8 fusz		

1) Spitsfl. 4) C 1', c 1 1/3', c' 2 2/3, c'' 4'

2) C 2', c' 4', c'' 5 1/3' 5) oorspr. Vox humana

3) C 1 4/5 2/3 6) oorspr. Quint 6'

c' 2 1 3/5 1 1/3 7) oorspr. 32')

Vox Celeste, Aeoline en Gamba 8' weggenomen. Op plaats Cello in pedaal thans Clarine, afkomstig van II, alwaar het restant van dit register nog aanwezig is.

Veel speelhulpen en koppels.

Bordje met naam van een orgelmaker ca 1885. Dit kan moeilijk op de huidige speeltafel betrekking hebben.

Het orgel is thans (in de diepte) veel te breed en onlogisch opgesteld. De kerkmuur fungeert thans als achterwand. Strauch heeft een nieuw dak laten aanbrengen, naar hij zelf toegeeft, niet in passend materiaal (meubelplaat, naar ik meen).

De opbouw van het front komt overeen met die in de Hofkirche te Dresden.

vO 28/6'93

Zschopau, Gemeindesaal.

ca 1860

Manual C-c''''

Rohrflote 8'

Flote d'Amour 4'

Flautino 4' (gedekt)

Spitzflote 2' (Schuler, oorspr. Clarinet 8', labiaal, trechterv. gedekt)

Oorspronkelijk waren er dus 2 achtvoets en 2 viervoets registers, alle pijpwerk van hout. De nieuwe 2' is van metaal.

Oorspronkelijk was er ook een aangehangen pedaal, de daartoe bedoelde extra ventielen zijn nog aanwezig.

Het orgel heeft enigszins het uiterlijk van een ouderwetse piano

vO 28/6'93

Zschortau (Leipzig/Delitsch), Dorfkirche.

1745-46 Johann Scheibe, Leipzig. Keuringsrapport 7/8'46 J.S.Bach bewaard gebleven en gepubliceerd o.m. door Terry: 'tuchtig, fleiig und wohl erbauet', 4 stemmen boven contract.

Op diezelfde dag ingewijd.

1870 verplaatst op nieuw oxaal boven oude, 2de man. toegevoegd andere disp.wijz., verh. winddruk, opsneden

1954 Hermann Bautzen. Terugplaatsing, gedeeltelijke reconstructie, wijziging man II

M a n C,D - c'''

P e d C,D - c'

P 8 (C-E zacht hout, rest tin) Pos 16 (zacht hout)

Mxt 3 f 1) Sb 16 (idem)

SupO 1 (boven contr.)

O 2

Trem (niet bewaard)

Q 3 Ped.k oorspr.?
Ged 4 Kalk.zug
FlTrav 4 (boven contr.)
O 4 Pijpw. met geperste labia
Ged 8 lange houten conducten
VdG 8 (boven contr. C-h vuren) Kas bruine kleur, verm. niet origineel
Qd 16 (vuren, boven contr.) laden opvallend laag liggend

1) C $1 \frac{1}{3}$ 1 $\frac{2}{3}$
c 2 $1 \frac{1}{3}$ 1
c' $2 \frac{2}{3}$ 2 $1 \frac{1}{3}$
(D2, waarin f)

Zwickau-Planitz (Chemnitz/Zwickau), Schloßkirche.

1632 Joachim Zschugk, Plauen.

Bewaard: Deel kas bewaard op vloer der kerk, 3 spaanbalgen, mogelijk uit 1696
(D2)